

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozem-
stvo 31.50 Lir - ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 65 Lir.
Ček. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inzerate.

Podružnica:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tuje-
ga izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

SLOVENE

Abbonamenti: Mese
18 Lire. Estero, me-
se 31.50 Lire. Edi-
zione domenica, an-
no 34 Lire. Estero
65 Lire. C. C. P.
Lubiana 10.650 per
gli abbonamenti,
10.349 per le in-
serzioni.

Filiale:
Novo mesto.

Bollettino No 1000

Gafsa e Sveitlu occupati in Tunisia

**2867 prigionieri, 169 carri armati,
95 automezzi blindati, 36 cannoni,
66 pezzi di artiglieria e 6 aeroplani
Due piroscafi affondati**

Il Quartier Generale delle Forze Armate
comunice:

Le azioni locali in corso nel settore centrale
del fronte tunisino hanno avuto ulteriori fa-
vorevoli sviluppi, portando alla occupazione di
Gafsa, raggiunta fino dal giorno 15 e di Sveitlu.
L'aviazione italo-germanica ha portato il suo
efficace concorso con lancio di bombe e mitraglia-
menti a volo radente su concentramenti di truppe
e di automezzi.

Nel corso di questi combattimenti sono stati
fatti complessivamente 2876 prigionieri e cat-
turati o distrutti 169 carri armati, 93 automezzi
blindati, 36 cannoni semoventi, 66 pezzi di arti-
glieria di vario calibro, 6 aeroplani e gran nu-
mero di autocarri.

Un attacco sferrato dal nemico nel settore
settentrionale è stato respinto.

I porti di Tripoli e Bengasi sono stati
bombardati.

Sul Canale di Sicilia un cacciatoro
germanico ha abbattuto un plurimotore britannico.

Nella notte sul 18 una formazione di nostri
aereo-siluranti, nonostante le pessime condizioni
atmosferiche, attaccava al largo delle coste alge-
rine un convoglio nemico scortato: quattro pi-
roscafi, di cui uno da 10.000 tonnellate risultano
colpiti, due di essi sono successivamente affondati.

Nota al Bollettino nr. 10000. Nell'azione di
nostri aereo-siluranti contro un convoglio nemico,
di cui al Bollettino odierno si sono particolar-
mente distinti i seguenti piloti: Capitano Oscar
Pegna e Giulio-Cesare Graziani, Tenenti Carlo
Faggioni, Mario Belloni, Portos Ammannato. So-
totenenti Carlo Prister, Ottone Spanza, Luigi Sa-
lvalatore, Maresciallo Sesto Moschi, Sergente Maggior-
e Pietro Merlo.

Vojno poročilo št. 1000

Gafsa in Sveitlu zasedena v Tunisu

**2867 ujetnikov, 169 tankov, 95
oklepnih avtomobilov, 36 samo-
strelnih topov, 66 topov in 6 letal
Dva parnika potopljena**

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil ob-
javlja:

Tekoči krajevni nastopi na srednjem odse-
ku tuniskega bojišča so imeli nadaljnje ugod-
ne razvoje ter so dovedli do zasedbe Gafse, do-
sežene od 15. t. m. in Sveitlu.

Italijansko-nemško letalstvo je izdatno sodelo-
valo z metanjem bomb ter s streljanjem na zbirali-
šča čet in avtomobilskih vozil.

V teh bojih je bilo prijetih skupno 2876 uje-
tnikov ter zajetih ali razdejanih 169 tankov, 95
oklepnih avtomobilov, 36 samostrelnih topov, 66 to-
pov različne velikosti, 6 letal in veliko število av-
tomobilov.

Na severnem odseku je bil odbit sovražni
napad.

Pristanišči Tripolis in Bengazi sta bili
bombardirani.

Nad Sicilskim prelivom je nemško lov-
sko letalo sestrelilo večmоторno angleško letalo.

V noči na 18. februar je skupina naših torped-
nih letal brez ozira na slabe vremenske razmere ob
alžirski obali napadla zaščiteno sovražno la-
dijsko spremuljavo: štirje parniki, med njimi eden
10.000 tonski, so bili zadeti in dva sta se naknadno
potopila.

Dodatek k vojnemu poročilu št. 1000: V na-
stopu naših torpednih letal proti sovražni spre-
muljavi, o katerem govori današnje vojno poročilo, so
se posebno odlikovali naslednji letalci: kapetani
Oskar Pegna in Giulio-Cesare Graziani, poročniki
Carlo Faggioni, Mario Belloni, Portos Ammannato,
podporočniki: Carlo Prister, Ottone Spanza, Lu-
igi Salvatore; narednik-vodnik Sesto Moschi, na-
rednik Pietro Merlo.

USA se vmešavajo v notranje španske zadeve

Buenos Aires, 19. februarja. AS. Se enkrat
po se pokazala imperialistična stremjenja ame-
riškega naroda in njegova želja, da bi se Zdru-
žene države vmešavale v politiko vseh držav, naj
bi bodo sovražne ali nevtralne v ostrih kritikah,
ki so se vzdignile v Združenih državah proti ame-
riškemu vplivanju v Madridu Charltonu Hayseju,
ker je izjavil, da je Združenim državam vseeno,
kakšno vladno obliko ima Španija. Nezadovoljstvo
javnega mnenja izraža znani časnikar Aleksander
Uhl v svojem članku v newyorškem listu »P.M.«
zatrjujoč, da je Hayse gotovo ravnal v soglasju
z ameriškim zunanjim ministrstvom. Časnikar
nato dodaja: »Zopet smo se oddaljili od naše poti,
samo da bi pomirili bojazen fašističnega diktatorja
Španije in znova smo razočarali upe španske re-
publike. To je poseben način za pobijanje fa-
šizma. Poslanik Hayse je izjavil, da so spremembe
v španskih političnih in socialnih ustanovah stvari,

ki zadevajo Špance, živče v Španiji, ne pa po-
begle Špance ali Špance, živče v Združenih drža-
vah. Ali je hotel poslanik z besedo pobegle Španci
označiti tisoče republikancev in tisoče španskih
izseljencev? Ti tisoči in tisoči oseb niso izseljenci,
ampak so prve žrtve fašizma in če jih ne bomo
upostevali, bomo zopet se enkrat postali izven
naše prave poti.

Gandi je vedno slabši

Tokio, 19. februarja. AS. »Mainichi« piše o
poslabšanju Gandijevega stanja ter poroča, da se
kljub najstrožji angleški cenzuri zdi, da je Ma-
hatma odklonil ponudbo, da bo spuščen na svobo-
do, če bi takoj zahteval prenehanje sovražnega
delovanja indijskih rodoljubov.

Sovjetski napadi zavrtnjeni

**Hudi boji ob Doncu, pri Harkovu ter jugovzhodno od Orela - Sovražnik
je imel najtežje izgube ob Ilmenskem jezercu**

Hitlerjev glavni stan, 19. februarja. Nemško
vrhovno poveljstvo objavlja:

V zapadnem Kavkazu in ob spodnjem
Kubanu je bilo ob nastopajočem južnem vre-
menu samo bojno delovanje krajevnega pomena.
Pri tem so lastni napadi južno od Novorosijs-
ka dalje napredovali.

Na bojišču ob Doncu in na prostoru pri
Harkovu je sovražnik spet napadel z močnej-
šimi silami in je bil zavrtnjen deloma v hudih
borbah.

Številni sovražnikovi sunki jugovzhodno od

Orela so se izjalovili. Nasprotnik je bil v proti-
napadih vržen nazaj in je bilo pri tem uničenih
množico tankov. Letalstvo je napadalo zbirališče
oklepnih vozil, topniške postojanke in sovražne
kolone na pohodu ter tako občutno razbremenje-
valo oddelke kopenske vojske.

V nadaljevanju močnih napadov jugovzhodno
od Ilmenskega jezera je utrpel sovražnik
najtežje izgube ljudi in materiala. Kljub najmoč-
nejši podpori oklepnih vozil in bojnih letalcev je
bil nasprotnik povsod zavrtnjen pred nemškimi
glavnimi borbenimi črtami.

Iz govora ministra dr. Göbbelsa:

Trda in totalna vojna do zmage

Berlin, 19. febr. AS. Nemški propagandni mi-
nister dr. Göbbels je včeraj govoril pred ogrom-
no množico ljudstva o krizi na vzhodnem bo-
jišču in o totalni vojni ter je v bistvu razvijal
naslednje tri misli:

1. Če nemška vojska ne bi mogla odstraniti
nevarnosti, ki prihaja od vzhoda, bi Nemčijo
in takoj za njo vso Evropo preplaval val boljševizma.

2. Samo nemška vojska in vojske nemških
zaveznikov morejo rešiti Evropo pred to neiz-
merno nevarnostjo.

3. Nevarnost že preti in je zato treba na-
stopiti hitro in temeljito, kakaj sicer bo pre-
pozno.

Pri razvijanju teh treh misli je minister
dr. Göbbels zlasti razložil delovanje mednarod-
nega judovstva, da bi se v kalu zatrla rojstvo
malih narodov. Govornik je razkrinjal in po-
jasnil vse politične spletke judovsko-bogaško-
boljševiške klike. Dejal je, da je na nevarnost,
ki je postala zdaj stvarna in velika, treba od-
govoriti z vsemi silami, ki z njimi Evropa raz-
polaga. Narodni socializem, ki se je navadil
gledati stvarnosti v obraz, pa naj bo ta stvar-
nost kakršna koli, ter označevati reči z njiho-
vim prvim imenom, se točno zaveda vse teže
nevarnosti in dileme, pred katero se je danes
znalo življenje narodov: ali Evropa, ki bi jo
varovalo orožje Osi, ali pa boljševiška Evropa.
Nemčija se tega zaveda in je odločena, boje-
vati se do zmage brez kakršnih kompromisov.
Ves nemški narod navdaja ena sama misel, mi-
sel na trdo in totalno vojno. Preveča ga eno
samo prepričanje, prepričanje v zmagoviti
konec.

Na veliko nevarnost, na napad, ki ga je
sprožil ves 200 milijonski narod, ki se je 25 let
pripravljaj na vojno, je Nemčija odločena, da
odgovori prav tako v totalitarni meri in žrtvuje
svoje življenjsko udobje v to, da poveča svojo
lastno vojaško moč. V zvezi s tem je minister
dr. Göbbels omenjal ukrepe, ki so bili in bodo
še izdani za doseg tega namena, ukrepe, ki
gredo za tem, da bo Nemčija lahko poslala na
bojišče legije vojakov, in da bo po tovarnah,
ki delajo za vojno, na razpolago dovolj delov-
nih moči. Odpovedati se nekaterim ugodnostim,
na katere je bilo nemško ljudstvo doslej nava-
jeno, začeti pravo špartansko življenje, žrtve,
ki naj jih dajejo vsak dan vsi v enaki meri
brez razlike stanov in poklicev — vse to je ne-
izprosa zapoved sedanjega trenutka. Ves nem-
ški narod si je glede tega povsem edin.

Minister Göbbels je potem govoril o do-
godkih na bojiščih ter dejal, da Nemčija bide
ta veliki boj z vso resnostjo. »Nam ob boku
etoje naši hrabri in zvesti zavezniki,« je dodal
minister Göbbels. »Italijanski narod,« je nato
nadaljeval med enodušnim in dolgotrajnim
ploskanjem vseh poslušalcev, »bo pod vodstvom
svojega velikega Duceja neizprosno nadaljeval
boj ob naši strani vse do zmage. V Vzhodni
Aziji je hrabri japonski narod prav tako trdno
odločen, da ne odloži orožja, dokler ne bo iz-
vojevana zmaga.«

Protiboljševiško stališče Španije in Portugalske

Rim, 19. februarja. AS. »Messaggero« je ob-
javil članek bivšega ministra za ljudsko kul-
turo Pavolinija, ki poroča o tajni okrožnici
vsem prostozidarskim ložam Iberskega polotoka,
o kateri pišejo madridski listi in jo s prezirno
komentira španski in portugalski tisk. Ta okrož-
nica zagotavlja, da bi v primeru anglosaške

zmage imele Španija, Portugalska in Francija
demokratski režim pod angleško zaščito in da
se jim zato nič ni treba bati boljševizma. Okrožnica
poziva vse prostozidarje, naj širijo to idejo. Značilen je odmev Španije in zlasti
Portugalske, stare angleške zaveznice. Vsi listi
očitajo iberiskim prostozidarjem, da je ravno
demokracija odprla boljševizmu vrata v Fran-
ciji, na Portugalskem in v Španiji. Španski re-
publikanski demokrati so uživali podporo boljševikov, ki so umorili Calva Sotela ter pobili
nešteto duhovnikov in vernikov. Demokracija
ni straža, ki bi zapirala vrata komunizmu, mar-
več mu jih odpira. Izkušnja je že več kot dovolj.
V zvezi s tem komentira portugalski list »Voz«
atlantsko karto, ki pravi, da si bodo po anglo-
saški zmagi vsi narodi lahko svobodno izbrali
vladno obliko, ki jim je všeč, ter sprašuje
Churchilla in Roosevelta, kaj bi storila, če bi
si narod zopet izbral fašizem ali narodni socia-
lizem, ker je večina italijanskega in nemškega
ljudstva za tako obliko. Ali kdo bi mogel ovi-
rati kak drug narod, če bi si izbral podobno
vlado — sprašuje nadalje list — španski in
portugalski listi pa v glavnem pravijo, da če-
prav jim Angloamerikanci hočejo dati svobodo,
ne zahtevajo drugega kakor svobodno rešiti
svoje civilno in duhovno življenje proti tistim,
ki ga smrtno ogražajo. Oni hočejo svobodo, za
katero so umirali njihovi mučeniki. Hočejo svo-
bodo, da ne bi postali boljševiki.

Tudi ponovni poskusi Sovjetov, da bi južno
od Ladoškega jezera in pred Petrogra-
dom prodrli našo fronto, so se krvavo zrušili.
V protinapadu je bila skupina sovražnikovih sil
obkoljena in uničena.

Divizija španskih prostovoljcev ima poseben
delež pri zavrnitvi številnih sovjetskih napadov.

Nočni napad naših bojnih letal na mesto in
pristanišče Murmansk je imel dober učinek.

V Tunisu gre bojno delovanje uspešno dalje.

Na morju pred Alžirjo so nemiške in ita-
lijanske letalske sile pri obstreljevanju močno
zavarovanega zaščitnega konvoja dosegle nadalj-
nje uspehe. Ena lahka križarka in trije veliki pre-
vozniki so bili zadeti s torpedi. Z uniče-
njem ene izmed trgovskih ladij se lahko računa.

V poznih večernih urah včerajšnjega dneva
je oddelk sovražnih letal napadel severno-
zapadno Nemčijo in metaj razdiralne in
zažigalne bombe na področje mesta Wilhelms-
haven. Prebivalstvo, predvsem v okoliških kra-
jih, je imelo izgube. 9 napadajočih bombnikov je
bilo sestreljenih.

Berlin, 19. febr. AS. Davi so angleška letala
priletela nad področje nemškega zaliva. Nemški
lovci so prestregli sovražne skupine že ob obali.
Nekaj angleških letal je kljub temu navzlic moč-
nemu protiletalskemu odporu zmetalo nekaj bomb,
ki so zaradi goste megle padle daleč v stran od
predvidenih ciljev. Več sovražnikovih bombnikov
je bilo sestreljenih.

Berlin, 19. februarja. AS. Iz pristojnega vira
se je izvedelo, da na nemška bojna letala napadla
vojaške cilje v zalivu Kandalakša v Belem morju.
Povzročena je bila velika škoda. Tudi naprave
murmanske železnice so bile poškodovane.

talni vojni, ki jo Nemčija in njeni zavezniki na-
meravajo izvajati vse do zmagovitega konca.

Na vsako teh vprašanj je navzočna množica
odgovorila z dolgotrajnimi in navdušenimi vzkliki
Hitlerju. Slišali so se med drugim vzkliki: »Führ-
rer, ukaži, mi ti bomo sledili! Slovesnost je kon-
čala s petjem narodnih himen.

Malo pred začetkom zborovanja je prispela v
ogromno areno berlinske Športne palače vrsta fa-
šistov iz Berlina z italijanskim veleposlanikom na
čelu. Vsi so bili v črnih srajcah in so sprožili pri-
srčne in hrupne manifestacije simpatij med na-
vzočnimi.

Ogromne ruske tankovske izgube

Berlin, 19. februarja. AS. »Il Popolo d'Italia«
poroča iz Berlina o velikih sovjetskih tankovskih
izgubah pri zadnjih bitkah. Od 12. januarja je bilo
uničenih pri Ladoškem jezercu 605 jeklenih orja-
kov, nato pa še 33 od enega samega bataljona
strelcev iz Vzhodne Prusije, ki so vzdržali glavni
sovražni sunek. Nadaljne uspehe je doseglo topni-
štvo, pa tudi protitankovsko topništvo, ki je
zadnje tri dni onesposobilo 41 tankov, med njimi
množico modela »T-34«. Tankovske ruševine, ki se
vedno bolj grmadijo na obširnem pokopališču
oklepnikov tako južno od Ladoškega kakor Ilmen-
skega jezera, spominjajo na dve veliki bitki, eno
28. novembra 1942 in drugo 27. januarja, ki se je
razblinila po uničenju 515 sovejskih tankov. Med

zimo je bilo samo na teh dveh odsekih uničenih
1102 sovejskih tankov.

Včeraj je zopet divjala bitka med Orelom in
Azovskim morjem. Središča bitke so bila v okolici
Harkova, kjer si sledijo napadi in protinapadi,
pri katerih imajo Sovjeti velikanske človeške in
gmojne izgube. Na jugu se metodično nadaljujejo
določeni premiki ob obali Azovskega morja, niso
pa objavljene nikakršne zemljepisne podatki o teh
strateških premikih. V doneški kotlini potekajo
prav tako v redu zapovedani nemški in zavezniški
premiiki. Edina sovražna skupina, ki jih je sku-
šal ovirati, je bila obkoljena in uničena. Poro-
čajo tudi o bojih na skrajnem severu blizu Mur-
manska, kjer je imel sovražnik težke izgube.

Švica v boju proti komunizmu

Bern, 19. febr. AS: Kazensko sodišče v Lausan-
ni je izrekel obsodbo proti podtalni zaroti na švi-
carskem ozemlju, ki je nasprotovalo zakonu z dne
26. novembra 1940, kateri prepoveduje komunistič-
no stranko v Švici. Zanimiva je motivacija obsod-
be, ki zatrjuje, da je komunistična stranka za Švi-
co dvojna nevarnost, bodisi v notranjem ali zuna-
njem pogledu, ker je stranka odvisna od Sovjetske
Rusije in od komunistične internacionale, ki hoče-
ta izvesti svetovno revolucijo. Komunistična stran-
ka v Švici je smatrala, da je prišel ugoden trenu-
tek za pospešitev razdiralnega dela. Utemeljitev se
končuje takole: Naša nevtralnost nam ne dovoljuje,
da bi postali žarišče revolucionarnega gibanja. Pri-
vrat se je zgodilo, da je bilo načelo nevtralnosti
izrecno spravljeno v zvezo z notranjo švicarsko
borbo proti komunizmu. Privrat je tako načelo —
ki naj v strogo juridičnem smislu služi zato, da
obrani državo pred vojno — bilo tolmačeno ek-
stenzivno ne le za obrambo lastne notranje varno-

sti, marveč tudi tako, da odpravi morebitno ne-
varnost, ki zanima druge države. Dejstvo, da je
švicarska zveza skozi 20 let vedno odločno odkla-
njala sklenitev normalnih diplomatskih odnosov s
Sovjetsko Rusijo, je vsebovala že znatno oddalji-
tev od načela politične nevtralnosti, in notranje od-
redbe proti komunističnemu delovanju v Švici po-
trjujejo, da ni možna nikakr nevtralnost do boljševizma.

Milijarda ljudi v Vzhodni Aziji bo dosegla zmago

Nanking, 19. febr. AS. Tukaj so se začela
dela na neki vojaški konferenci, ki bo trajala
tri dni, z govorom predsednika Vančingveja, ki
je poudaril važnost naloge, katero igra Kitajska
pri zavarovanju zaledja za japonsko vojsko in
dodal, da so se preteklega decembra njegovi
pogovori z japonskim ministrskim predsednikom
Tojom v Tokiju končali s skupnim prepričanjem,
da bo vzhodna Azija z milijardo ljudi sigurno
dosegla zmago, katere bo dovela do ustalitve
nove dobe in blagostanja. Preden so se začeli
posveti, je povzel besedo glavni svetovalec na-
rodne kitajske vlade, japonski general Matsui.

Presenečenje v Newyorku in Londonu

Stockholm, 19. febr. AS. Iz New Yorka po-
ročajo, da je moral neki ameriški dopisnik iz
tuniskega bojišča, ki je komentiral slabo pre-
stano prvo preizkušnjo ameriških sil, priznati
večjo taktično sposobnost Osi, kakor tudi večjo
spretnost in večjega bojnega duha italijansko-
nemških sil v primeri s severnoameriškimi si-
lami. Dopisniki švedskih listov pravijo, da je
v vseh londonskih krogih vzbudilo globoko za-
skrbjenost poročilo, da so bili ameriški tanki
onesposobljeni za boj po prvih topovskih
udarcih.

Povezanost med madžarskim delavstvom in vojaštvom

Budimpešta, 19. febr. AS. Minister za narodno
obrambo general Nagy je govoril na velikem de-
lavskem zborovanju, ki ga je organiziral madžar-
ska delavska zveza. Delavska množica mu je ognje-
vito vzklikala. Izjavil je, da, kjer obojeto soglasje
interesov med delavskimi množicami in borečo se
armado ne more izostati uspeh orožja. General
Nagy je nato izrazil delavcem visoko pohvalo za
delo, ki ga opravljajo v popolni solidarnosti z voj-
sko, ki se bori proti boljševizmu.

»Roka pravice« in še kaj v dvorani županov

V ljubljanskem mestnem muzeju je toliko znamenitosti, da je vredno, da ga človek večkrat obišče. Zadnjič sem popisal kratek ogled dvoran, v katerih je razstavljeno staro pohištvo različnih slogov. Značilna je vsaka malenkost, vsak predmet od velikih kosov pohištva pa do oljnih svetilk, lestencev, stenskih slikarjev, stropov, ključavnice pa vse do stojala, ki združuje odprta vrata. Tu vidiš lepe predmete, katere so nekdanji izdelovali mizarji, rezbarji in pararji s posebno ljubeznijo, pa tudi take, ki so se morali umakniti modernim izumom in za katere dandanes komaj veš, za kaj so jih uporabljali.

Posebno zgornje so stare slike, ki so razstavljene v sobi pred dvorano županov. Kako se je spremenila podoba Ljubljane v teku zadnjih desetletij in kako se je v zadnjih stoletjih tu videl staro Ajdovščino s spomenikom sv. Trojice (ki je sedaj na Kongresnem trgu), nekdanji frančiškanski samostan, poglede na Ljubljano iz začetka 18. stoletja, trnovske cerkev in staro podobo ljubljanske garde. Ogleduješ si podobe z malimi, toda lepimi starim hišami in razveselijo se travnikov, ki so se razprostirali tam, kjer so dandanes moderno urejeni trgi. Sedaj lažje razumeš narodno pesem, ki poje o Ljubljani — dolgi vasi! Pogled se ti zaustavi na nekaj desetletij stari fotografiji ljubljanskih maturantk. Tu vidiš dekliško modo, ki spominja na stare družinske albume; znane obraze gledaš, kakor da si jih srečal včeraj na ulicah. Obrazi, ki se ponavljajo v hčerkah nekdanjih pobošnih maturantk.

V dvorani županov se zaustavijo oči najprej na visoki štiričrtni »roki pravice«. Drog z roko in mečem je visel v starih časih na pročelju rotovža. To je bil znak tržnega sodstva. Spodaj pod roko pravice je lesen stol, podoben skromnemu prestolu. Na tem stolu je sedel L. 1564. nadvojvoda Karel mestne očete, ki so se mu priliš poklonili. Z obema rokami je ogulil in mu odvzel nekdanji sijaj. V bližini stoji Cojzov bolniški stol z dvema velikima in enim malim kolesom. Na njem je sedel in se prevažal po stanovanju, ko ni mogel hoditi. Kolesa so seveda brez gume, katere takrat še niso poznali in so okovana z železnim obročem.

V dvorani županov je še več predmetov, ki spominjajo na Cojza. Njegova baročna peč iz gradu Brdo in lepi keramični izdelki v omari ob steni. Ti izdelki te spominjajo na nekdanje Cojzove keramične delavnice na Gradišču. Tu so shranjeni tudi veliki portreti ljubljanskih županov. Začnejo

se s podobo Mihaela Ambroža, ki je zasedel županski stol l. 1861. Podoba slikarja Strojca je dobro ohranjena. Potem se vrtijo portreti P. Grassellija (G. A. Koe), Iv. Hribarja (I. Kobilica), Iv. Tavčarja (I. Vavpotič), Lj. Periča (I. Vavpotič), D. Puca (I. Vavpotič) in V. Ravnharja (A. Bucik). V dvorani županov so spravljene tudi razni umetniški izdelki, katere je dobila mestna občina v dar od drugih mest. Ob stenah sta dva starinska, elabo ohranjena kipa Adama in Eve, katere so prinesli iz starega ljubljanskega rotovža. V omari na nasprotni strani vidiš med drugim tudi žezlo ljubljanskega mestnega sodnika iz leta 1500. »Salve sancta justitiae« je napisano na njem. Zraven leži pečatnik, pa bidermajerska ura ljubljanskega izdelka in nekatere druge posebnosti.

Posebnost opaziš tudi na hodniku: nekakšna krona ali šopek, sestavljen iz 365 sadežev in rastlin, in drugi ročni izdelki iz zapuščine Antonije Kadivec.

V zvezi z zadnjim poročilom o obisku v mestnem muzeju so me opozorili, da se palača v Gosposki ulici št. 15 ne imenuje Auerspergova, temveč Turjaška. Tako je sklenil mestni kulturni odsek l. 1939., kar je seveda popolnoma pravilno in kar rad popravim. O mestnem arhivu, ki ga je nekdanji urejeval pesnik Anton Aškerc, in o knjižnici, ki se tudi nahaja v prostorih mestnega muzeja, pa še pribojnjaj kaj.

Uvedba rabe taksnega papirja z vodnim tiskom

(Nadaljevanje)

istem uradu drugi izvorni primerek na taksnem papirju po členu 2, št. 1, črki b).

Taksa na potrdila.

Člen 21. Tar. post. 34 veljačajo takene tarife bivše Jugoslavije se spreminja takole: Potrdila in formalne priznanice, note, fakture, računi, spiski ipd., tudi če niso podpisani, in druge enakovredne listine: a) med zasebniki; b) med zasebniki in trgovci, kamor spadajo tudi trgovske družbe vseh vrst, in obratno; c) med komer koli in javnimi blagajnami, likvidatorami, upravami in uradi države, pokrajine, občin, Pokrajinskega korporacijskega sveta, pravnih oseb in obratno, vstevši bolete, potrdila in priznanice, izdane davčnim zavezanecem za davčnine vsake vrste — državne in krajevne, take, davke, razne pristojbine, posredne in neposredne prispevke, carine, dohodke regalov in monopolov itd., če presega vsota: 1 liro, toda ne 100 lir, stalna taksa 0.30 liro; če presega 100 lir, toda ne 1000 lir, stalna taksa 1 liro; če presega 1000 lir, toda ne 3000 lir, stalna taksa 1.50 liro; če presega 3000 lir, toda ne 300.000 lir, sorazmerna taksa 0.50 liro za vsakihi tisoč lir ali ulomek tisoča lir.

Če presega vsota 300.000 lir ali če ni navedena ali če se saldira nižji znesek, nego je prvotni dolg, ne da bi se ta navedel ali se navede prejšnje priznanice: stalna taksa 150 lir. Če skupni znesek takse naneša na koncu ulomek lire, se ta zaokroži na 1 liro. Neopremljena ostanje sorazmerna taksa L. 0.50% na formalne priznanice po tar. post. 33 bivše jugoslovanske tarife.

Člen 22. Taksi po prednjem členu 21. se zavazani tudi potrdila, note, računi, fakture, spiski ipd. iz inozemstva, čeprav niso podpisani. To takse morajo plačati naslovljeni v roku petih dni po prejemu. Če se glasi listina iz inozemstva na tujo valuto, se mora taksa odmeriti po razmerju te valute z italijansko valuto, upoštevaje denarno pariteto in to po uradnem tečaju. Če skupni znesek takse naneša na koncu ulomek lire, se ta zaokroži na 1 liro.

Člen 23. Taksa na priznanice se plačuje v kolikih, ki jih lahko stranka neposredno nalepi in uniči s podpisom, če se pobotnica podpiše, z datumom ali s pečatnikom pa v drugih primerih. Taksa se odmeri na celotno saldirano vsoto.

S formalnim potrdilom se razume:

- vsaka nota, spis ali zapis po katerem koli naslovu, izdani za saldiranje, s katerimi se potrjuje popolni ali delni prejem v plačilo, izravnavo ali dobropis;
- vsaka nota, spis ali zapis, ki ob kratkem ukinja dolg ali razveljavlja zadavni spis;
- vsaka izjava o saldiranju ali čem drugem enakovrednem na menicah, računih, notah ali fakturah, ne glede na izdajatelja;
- vsaka izjava, pisana ali s štampiljko odličena, kakor plačano, saldirano, uničeno, izravnavo, odpisano, obratunano, ali drugače enakovredno, kar navadno pomeni plačilo v gotovini;
- vsako potrdilo, priznanica ali priznanje, izdano za plačilo, opravljena za menice, trate, bone ali druge papirje oziroma z njimi in vsako navadno potrdilo o prejemu menic, bonov, trat ali drugih papirjev;
- vsako pismo ali dopisnica, s katero se potrjuje prejem denarja v popolno ali delno plačilo dolga.

Potrdila, s katerimi se izreče, da so obveznosti iz prej sklenjenih pogodb ali iz razsodnih ugasnile, se ne štejejo za formalna potrdila, izvzemši potrdila o obrestih, o zakupnini, najemninah ipd. Za priznanice glede plačil države obremenja taksa izključno le upnika. Pri plačilih po skupnem pooblastilu se odmeri taksa za vsakega upravičenca, naj bi izdal priznanico en pooblaščenec v prid več upnikov. Priznanica kolikova po nakazilih, plačilnih nalogih, zakladnih nakaznicah ali drugih izplačilnih listinah države, pokrajine, občin, drugih javnih uprav in pravnih oseb nadomešča podpisano takso za fakturo, noto ali račun.

Uspešno delo Prirodoslovnega društva

V Ljubljani, 20. februarja.

Na znanstvenem polju marijavo snujejo Prirodoslovno društvo je v sredo ob 17 na svojem VII. rednem obnem zboru podajalo splošno bilanco o svojem uspešnem delu v preteklem letu. Sestanek društva je bil v predavalnici mineraloškega inštituta na univerzi. Občni zbor je vodil predsednik, univ. prof. dr. Alja Košir, ki je najprej posvetil tople besede šestim društvenim članom, umrlim v preteklem letu, tako prof. dr. L. Ehrlichu, prof. Vas. Nikitinu in prof. dr. Cholewi, zobozdravniku dr. Srečku Puherju, prof. Alfouzu Pavlinu in prof. Ferdinandu Seidlu. V svojem poročilu je g. predsednik nato zlasti poudaril dejstvo, da so med društvom ter Akademijo znanosti in umetnosti ustvarjeni ožji stiki sodelovanja po zaslugi sedanjega predsednika Akademije dr. Milana Vidmarja. Za izdajo Prirodoslovnega zbornika je naklonil Visoki komisar podporo 5000 lir.

Društveni tajnik prof. dr. Maks Vraber je nato kratko poročal o delu in poslovanju društva za leto 1942. Ob koncu VII. poslovnega leta je društvo štelo 233 članov. Blagajnik dr. Dolar je podal poročilo o premoženjskem in blagajniškem stanju društva, ki nima nikakih pasiv ter je premoženjsko stanje društva dokaj razveseljivo. Celotno premoženje društva znaša do 43.123 lir. Blagajnik je nato tudi podal poročilo odošnega in zadržanega knjižničarja prof. Bačarja. Po ostalih poročilih je občni zbor na predlog univ. prof. dr. Munde izrekel staremu odboru priznanje in razrešnico. Pri volitvah je bil nato izvoljen stari odbor s predsednikom dr. Aljem Koširjem na čelu. Muzejsko društvo je na obnem zboru Prirodoslovnega društva zastopal njega predsednik dr. Josip Mal.

Razdeljevanje mesa

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da se bo v soboto, 20. t. m., kot običajno razdeljevalo meso pri vseh mesarjih v Ljubljani. Stranke bodo lahko kupile 100 gramov mesa ali 100 gramov kurenine na osebo. (Kurentina po 30 lir kg.)

Nadalje sporoča, da se bodo v torek, 23. t. m., delile krvavice in sicer po 100 gr. na osebo.

Denarni zavodi v Ljubljani

K članku g. E. Josina v »Jutru« z dne 18. t. m. smatramo za potrebno popraviti nekaj netočnosti, ki bi lahko zapeljale bodoče zgodovinarje k napačnim podstavom za njih delo.

Društvo za denarno pomoč obrtnikom ni bilo — prav do leta 1870 — edini denarni zavod poleg Kranjske hranilnice. Društvo je bilo ustanovljeno konec leta 1856, dočim je tedaj že poslovala v Ljubljani podružnica Avstrijske narodne banke, od 1. julija dalje. Leta 1867 je bila osnovana Ljubljanska obrtna banka z glavnico 30.000 goldinarjev in obliki delniške družbe. Banka je poslovala do leta 1871, v letu 1872 pa je začela poslovati v Ljubljani podružnica Stajerske eskomptne banke iz Gradca, ki je likvidirala leta 1876 in je bila kasneje osnovana na njenem mestu samostojna delniška družba: Kranjska eskomptna družba z glavnico 150.000 goldinarjev (ne Ljubljanska eskomptna banka). Konec leta 1884 je stopila ta banka v likvidacijo. Za Ljubljano ni imela ta banka majhnega poslovanja, saj je znala leta 1881 njena bilančna vsota 1.8 milij. goldinarjev.

Glede Avstroogrške banke ne drži, da je bila njena stavba postavljena pred 50 leti, ampak je bila zgrajena v prvem desetletju tekočega stoletja.

V ostalem primerjaj glede teh podatkov članek v »Kroniki slovenskih mest« letnik IV 1937, št. 2, 3. in 4.

Člen 24. Priznanice o plačah, pokojninah, mezdah, dokladah, nagradah, odškodninah in pripadnih vsakršne vrste nameščenecv države, drugih javnih uprav ali pravnih oseb, vstevši priznanice podčastnikov oboroženih sil, Kr. finančne straže in s podčastniki izenačenih starešin zbora varstvene straže ter delavcev v državnih tovarnah. Če vsota presega 1 liro, toda ne 100 lir: stalna taksa 0.10 liro; če presega 100 lir: sorazmerna taksa 0.05 liro za vsakihi sto lir ali ulomek stotice lire. Za vsote nad 100 lir ne sme priznanična taksa znašati manj ko 15 centezimov. Taksa se lahko plača s taksnim papirjem ali v kolikih, za plačila državnih uprav pa tudi z neposrednim odtegljajem. Če se plača takega v kolikih, jih mora izplačalni urad uničiti s pečatnikom.

Člen 25. Za vsako takšno kršitev na spisih in listinah, zavezanih taksi, ki je določena za formalna potrdila, note, račune, fakture, episke, izvlečke in prepise računov, se izreče globa, enaka stokratnemu znesku takse ali neplačanega dela takse, najmanj pa 24 lir: Prav tako kaznen se izreče, če se noče izdati formalna priznanica ali če se s koliki obnove ali skušajo popraviti potrdila, ki so bila prvotno protipredpisno izdana. Ista kazen, vendar z ne manjšim zneskom ko 60 lir se izreče, če se v formalnih potrdilih navede manjša vsota od dejanske prejeze z namenom, da se izogne celoma ali deloma plačilo takega, in za vsako drugo prevaro takega namena, nekvarno, glede vseh drugih primerov, višjim kaznim po kazenskih zakonih.

(Dalje prihodnjič)

Odličan sotrudnik »Slovenca« sedemdesetletnik

Dne 16. t. m. je praznoval 70 letnico svojega rojstva mož iz tiste generacije, ki je stala v prvih vrstah propujočee se katoliške misli v naši prestolnici pred petdesetimi leti — to je gospod Janez Kristan, rojen l. 1873 v Zlebeh pri Medvodah. Ker od jubilaria samega zaradi njegove velike skromnosti — pravi, da časti in hvale nikoli ni iskal in ne išče in to je res — smo zbrali sami, kar smo v naglici mogli dobiti od njegovih prijateljev in sovrstnikov.

Gospod Kristan je imel svojo prvo službo v banki »Slaviji«, ko je tam ravnateljeval in začel svojo naglo navzgor vzpenjačo kariero Ivan Hribar, ki so mu pozneje zato vzdeli ime cesar Janez. Kristan je potem služil pri 17. pešpolku kranjskih Janezov, ki so se po svojem dolgoletnem poveljstvu, pozneje generalfeldcajmajstru Khunu, imenovali tudi kunovci; pri njih v Ljubljani je Kristan doslužil do računskega podčastnika. Njegova pisateljska žilica mu ni dala miru, da se ne bi tudi na tem polju poizkusil in ker se je bil v tistih hudo naprednjaških časih opredelil za mlado katoliško gibanje — kar je takrat pomenilo naravnost junaštvo — je začel pošiljati novice in dopise »Slovencu«. Bilo je to že leta 1893. Pa tudi kot podčastnik ni nehal našemu listu redno dopisovati in marsikaj dragocenega je izvedel od njega nepozabni dr. Ignacij Zitnik, ki je skupaj s proštom Andrejem Kalanom, dr. Lampetom, Stefetom in Moškercem takrat bil v generalnem štabu »Slovenca«. Rajni gospod Nace, ki je bil v mladih letih »cuksfirer« pri Janezih, je dobil od Kristana marsikateri dobri nasvet, ko je kot državni poslanec sodeloval v parlamentarnem odboru pri sestavi brambenega zakona, da varuje koristi in potrebe kmetijske ljudstva.

Ko je Kristan dal vojaškemu stanu slovo, se je posvetil delu pri »Vzajemnem podpornem društvu« kot tajnik; še danes tam pomaga. Potem je bil nastavljen pri Deželnem odboru kranjskem, kjer je postal občinski revizor in celih 25 let urejeval »Občinsko upravo« tudi še pri oblastnem odboru po prevratu l. 1918. Ni pa nehal marljivo sodelovati pri »Slovencu« ne samo z novicami in dopisi, ampak tudi s tehničnimi članki, zlasti s področja občinske politike. Tudi marsikateri uvodnik s tega področja pa tudi iz drugih panog javnega življenja in kritike je izšel iz njegovih rok.

Kristan pa se je tudi udeleževal kot gledališki kritik; tudi navdušen učenec našega najboljšega slovitvega dramskega igralca, režiserja Borštnika, je bil na samih odskih deskah. Kot tak je bil tovariš Verovškov, »ata« Danilota, Lovšina, Perdana, Borštnikove, Danilove, Slavčeve itd. Da se je zanimal za delovanje in napredek »Dramatičnega društva« se razume samo po sebi; v tem pogledu je po svojih kritikah in nasvetih ter pobudah kot »Slovenčev« sotrudnik tudi na tem področju storil veliko za napredek slovenske odrske umetnosti in njegovi tozadevni spomini in podatki bi bili velike vrednosti za tiste, ki bi se lotil zgodovine našega teatra. Kritik dramskih predstav v »Slovencu« je bil od l. 1893 naprej kakke tri leta; prevzel je ta resor od Ivana Podlesnika; za Kristanom je bil naš dramski recenzent profesor Robida, če se ne motimo. Predsednik »Dramatičnega društva« je bil takrat profesor Juvančič. Zanimivo je, da je v tistem času sodeloval kot član odbora v »Dramatičnem društvu« tudi g. Walter Schmid, znani starinoslovec, ki še danes v tujni pridno proučuje naše zgodovinske zadeve in znamenitosti.

In še veliko drugega bi mogli povedati o našem 70letniku g. Kristanu, kar bi pojasnjevalo in bogatilo zgodovino našega javnega in kulturnega življenja. Upamo, da se vse to ne bo pozabilo in da bo kdaj v tej ali oni obliki po sodelovanju našega jubilaria samega, ki je še vedno svež, živahen in mladostnega duha ko njega dni, zagledalo beli dan.

Gospod Kristan, na mnoga leta!

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITIČNE MOČI PETROLEJA

31

Sistematično so preiskali to petrolejsko pokrajino šele v zadnjih letih. Ko je postal petrolej vedno bolj važen v svetu, so si nekateri dalekovidni ljudje na vsak način hoteli zagotoviti koncesije. Leta 1916 je bilo razdeljenih 3 milijone hektarjev zemlje, leta 1920 so dali 66 letno koncesijo za nadaljnjih 2 milijona hektarjev zemlje, a vrtali niso nič in tudi pridobivali ni nihče petroleja na tem ozemlju. Leta 1931 je Bolivija revidirala zakon o rudnikih: država si je zagotovila minimum 11% petroleja, osnovni davek in nadzorno pravico ter je omejila koncesijo na 55 let. Toda vse to je ostalo samo zapisano. V julij uleta 1922, šest tednov po sklepu kreditne pogodbe z Equitable Trust, ki je navidez vrgla deželo nerazdružljivo v roke banke omenjene družbe, je ustanovila Standard Oil of New Jersey bolivijsko petrolejsko podružnico. Za dva in pol milijona dolarjev je prevzela koncesijo Richmond Levering Co. in ogromno ozemlja, ki sta si ga preskrbela William in Spruille Braden, ameriška lastnika bakrenih rudnikov iz Chile. Standard je stegnila svoje roke nad vsemi bolivijskimi petrolejskimi polji. Ker pa ima 55 let časa, ni niti mislila na to, da bi vsa ta polja izkoriščala. Navrtila je 17 vrelcev, a jih kmalu spet zaprla, ker so bili slabi časi za petrolej zaradi nizkih cen.

To je družbi Standard prineslo prednost tudi v plačevanju davkov, ker je sklenila z državo pogodbo, da bo plačevala veliko manj davka, dokler ne bo proizvajala kakor potem, ko bo začela s proizvodnjo. Standard Oil je imela svoje prijatelje v La Paz in poleg

tega vlada ni nič kaj vprašala družbo, kdaj misli pričeti s proizvodnjo. Bolivija je uvažala — preko družbe Standard Oil Co. of Bolivia — bencin in mazilno olje preko Chile in to je bilo še dražje kakor premog. La Paz je izgubila potrpežljivost.

V letu 1928 se je spet raznel petrolejski boj med Anglijo in Ameriko. Ali naj zdaj prične Standard Oil z veliko proizvodnjo petroleja, z gradnjo petrolejskih vodov in naj tako odločitve poseže v boj? Boj med ameriškimi in angleškimi interesi v Boliviji ni imel izglede: finančna moč Amerikancev je bila tukaj nesporna, zastava kreditov pa je bil cin, surovina, nad katero je vladala Anglija. Kakor je bil videti ta boj velik, je bil velik tudi vzrok tega boja. Amerika sama je brez cina, porabi pa ga največ na svetu v svoji avtomobilski in konzervni industriji. Če nadomesti premog s petrolejem, ji ta ostane kot redukcijsko sredstvo, da z njim krije lastne topilnice. Tudi oglja je tu na pretek, velikiški gozdovi so še neizrabljeni. Mimo tega lahko pridobivajo cin tudi z elektrolizo, petrolejska silovatorna naprava bi bila potemtakem rešitev. Toda vsi ti načrti so zahtevali veliko denarja, že petrolejski vod preko gorskih sotesk bi bil veličansko delo. Ta trud bi bil povrnenj šele v desetletjih. Če bi že Bolivija brezpogojno na to pristala, da njen petrolej takoj izkorišča, potem ti bilo že bolj enostavno in ceneje, če ga napeljejo skozi Gran Chaco in urediti zvezo z reko Paraguay in preko te z odjemalci v Braziliji, Uruguayu in Argentini. Na ta način bi odzvel trg Deterdingu in bi poleg tega še imeli prosto pot do Atlantika.

Le: Gran Chaco — nezasičeno velika površina med Kordilleri in reko Paraguay — ni bil last samo Bolivije. V začetku tega stoletja je ameriška komisija na temelju spora med Argentino in Paraguayem razdelila Gran Chaco. Pod predsedstvom nekdanjega predsednika Združenih držav Rutherforda Bicharda Hayesa, po katerem se imenuje danes naselbina v Chaco z deset tisoč prebivalci, je bil prisojen leta 1907 Chaco Austral, to je pokrajina južno od

Rio Pilcomayo, Argentini; Chaco Boreal je bil razdeljen v dve polovici: vzhodno je dobil Paraguay, zahodno pa Bolivija. Meja je bila potegnjena vsekakor samo na zemljevidih, kako pa je dejansko tekla v pragozdovih in stepah, tega ni vedel nihče. Dokler so imeli Chaco za »Zeleni peklec«, tako dolgo je bilo »negotovo« ozemlje, raztezajoče se nekaj sto kilometrov.

Chaco potemtakem ni bil bolivijski, pot za petrolej družbe Standard ni bila prosta. Pa bi ne mogla biti?

Paraguay, sosed Bolivije je mnogo manjši in bolj reven. Deželá ima prav malo naravnih bogastev, živi največ od živinoreje. Šele v zadnjih letih je njen glavni izvozni predmet bombaž. Predvsem pa ima Paraguay zelo malo ljudi. V letih od 1865 do 1870 je bil Paraguay v vojni proti koaliciji svojih sosedov Argentine, Brazilije in Uruguaya. Ta vojna je terjala dvakrat toliko žrtev kakor nemško-francoska in krimska vojna. Prebivalstvo Paraguaya je padlo od 1.3 milijona na 250.000. Od teh pa je bilo moških samo 30.000. Danes ima dežela okoli 800.000 prebivalcev.

800.000 Paraguaycev proti 3 milijonom Bolivijcev, to ni dajalo posebnega upanja La Pazu. Poleg tega je prišlo še staro sovraštvo obeh držav in še druga stvar, ki je povzročila vročo kri, namreč poročila od leta 1928 naprej, da so našli v Chaco velika petrolejska polja.

Ta poročila niso bila povsem točna, a Standard Oil se je odločila v vsakem primeru, da ne bo gradila petrolejskega voda skozi doline Kordillerov v notranjost Bolivije. Vladi v La Pazu so pojasnili, da zaradi tehničnih težkosti tega ni mogoče napraviti in vrh tega bi ta napeljava tudi ne prinesla posebnih gospodarskih koristi. Dali so jasno razumeti, da je nemogoče delati prometne zveze do reke Paraguay vse dole, dokler ni Chaco »otvorjen« in da je komaj kaj računati z donosnostjo bolivijskih petrolejskih polj.

Obletnica tragične smrti Avgusta Praprotnika

Občni zbor Narodne galerije

Ljubljana, 19. februarja.

Včeraj se je vršil občni zbor Narodne galerije za dobo od 1. julija 1941 do konca leta 1942 v prostorih Narodne galerije v Narodnem domu. Občnega zbora se je v imenu Kr. kvesture udeležil g. G. Limberti.

Predsednik Narodne galerije dr. F. Windischer se je v svojem predsedniškem poročilu zahvalil najprej vsem tistim ustanovam in posameznikom, s katerimi podpora je Narodna galerija mogla delovati in zbirati dragoceno gradivo o slovenski umetnosti. Tako se je zahvalil Ekse. Visokemu komisarju E. Grazioliu za podporo, županu Leonu Rupniku, podžupanu dr. Tranchidi, gen. tajniku mestnih uradov Jančigaju in kulturnemu načelniku dr. Pretnarju; dalje prof. dr. F. Meseslu ter predsedstvu Hranilnice ljubljanske pokrajine ter vsem, ki so kakor koli pomagali pri delovanju Narodne galerije. Nato pa je, kakor vsako leto, označil umetnostno življenje v državi in posebej v Ljubljani.

»Naši likovni umetniki so zelo živahno delali. Doživeli smo celo vrsto posrečenih razstav, ki so imele številni obiski in večkrat prav zadovoljiv gnetni uspeh. Lepa vrsta razstav je bila v Jakobčevem paviljonu. Temu razstavišču so se pridružile številne razstave v kuptičskih salonih in galerijah Kos, Obersnel in Oražem. Naše občinstvo je hvaljevalo kazalo veliko zanimanje za slike in plastiko. Naročila za portretiranje so se številna. Ni se vse po želji, vse se želimo, vendar je zapisi lep napredek. Zanimiva je okolnost, da je trgovina z umetninami zanesla mnogo interesa za likovno umetnost izven Ljubljane v širše kroge. Z zadovoljstvom smem ugotoviti, da naše občinstvo posveča v gostem številu Dramo, Opero in razne muzikalne prireditve. Kar je bilo prejšnja leta le redek dogodek, je zadnje čase postala lepa navada. Mislim na številna vodstva po razstavah likovnih umetnikov v razstavnem paviljonu v Ti volskem parku kakor tudi po kupčijskih salonih z umetninami. Ta vodstva, ki jih opravljajo deloma umetniki sami, odborniki njih organizacij ali pa umetnostni kritiki, so zelo priljubljena. Lepo število obiskovalcev privablja v razstave ter budo razumevanje za presojo razstavljenih umetnin. Tudi naš književni trg je živahno razgiban. Mnogo knjig in raznih publikacij tiskajo. Lep napredek vidim v tem, da se pridno širijo ilustracije v novih knjigah in publikacijah. Pod večjim vodstvom akademičnega slikarja Mihe Maleša je naša revija »Umetnost« v VII. letu lepo napredovala ter dobila za redno spremljevalko »Živo Njivo«.

Dosledno načelom korporacijskega sistema v Italiji je sindikalna organizacija svobodnih poklicev obširila tudi likovne umetnike.

Tajniško poročilo je podal prof. Saša Šantel. Govoril je o številu sej ter o delu v odboru, posebno pa je omenil visoke oblastnike, ki so si ogledali Narodno galerijo ter obiskali razstave v Jakobčevem paviljonu, ki jih razporeja Narodna galerija. Tako je Narodno galerijo obiskal gen. dir. turizma G. Toffano, podpredsednik parlamen-

V Ljubljani, 19. februarja.

Jutri bo minilo leto, kar so komunisti zahrbtno ubili znanega slovenskega gospodarstvenika Avgusta Praprotnika. Umor se je izvršil v Tavčarjevi ulici na tipičen gangsterki način.

Avgust Praprotnik je bil eden vodilnejših gospodarstvenikov ter zelo znana osebnost v slovenski javnosti. Komunistična stranka je bila prepričana, da se ji bo mož tolike sposobnosti in protikomunističnega prepričanja postavil po robu, zato ga je sklenila kar vnaprej izločiti. Brez dvoma se v Praprotniku niso motili. Bil jim je trn v peti zaradi svojega antikomunizma. Zmotili pa so se v posledicah. Posledica Praprotnikovega umora kakor tudi umora drugih žrtv ni bila popustitev protikomunističnega razpoloženja pri Slovencih, temveč celo njega stopnjevanje. Tako je tragična smrt Avgusta Praprotnika pripomogla k izkristaliziranju narodovega hotenja, ki je končno prišlo do izraza v protikomunističnem oboroženem odporu. Zato se moramo Slovenci hvaljevalo spominjati žrtve pokojnega gospodarstvenika, ki je častno padel v borbi za blagor naroda.

Ekse. Gray, Visoki komisar Ekse. Grazioli, ki je obiskal tudi razstave M. Jame, Timeta Gorjupa, Pavlovec ter Mušiča, Sedeja in Zoniča. Posebej je tajnik omenjal jubilejno razstavo M. Jame. Vseh razstav v Jakobčevem paviljonu je bilo 8, v galeriji Obersnel 10 in 1 v salonu Oražem. Hvaljevalno je, da so se uvajala pogosta vodstva po razstavah. V Galeriji muzejski razstavi so bili v tem času prenovljeni napisi v slovenskem in italijanskem jeziku, pri čemer je sodeloval dr. Sijanec. Predsednik je vzdrževal zvezo z drugimi znanstvenimi in umetnostnimi ustanovami ter se spominjal zlasti jubilejev naših umetnikov (Plečnik, Jama, Gaspari itd.).

Katalog ob razstavi Matije Jame je bila edina publikacija Narodne galerije. Poleg tega je udeležena tudi pri sestavi monumentalne knjige, ki jo pripravlja dr. Stele v založbi Ljudske tiskarne.

Zbirka Narodne galerije se je pomnožila za naslednja dela:

Dragotin Poljanec: 25 grafičnih listov; Stefan Dolinar: Beneška laguna (olje plastika); Fran Berneker: Žrtve (bron); Ferdo Vesel: Kompozicija (o. pl.); Ivan Vavpotič: Otroci z lutko (o. pl.); Matej Sternert: Zena (o. pl.); Franc Mihelič: Pred gostilno (o. pl.); Maksim Sedej: Moja žena (o. pl.); Gabrijel Stupica: Deklica (o. pl.); Zdenko Kalin: Radovan (mavec); Franc Pavlovec: Jalovec (o. pl.).

Našteti 10 olj in plastik je bilo za galerijsko zbirko nakupljenih iz sredstev, ki jih je Duce naklonil za kulturne institute ljubljanske pokrajine. Iz istega fonda so bile nakupljene umetnine italijanskih modernih mojstrov, ki bodo razstavljene v Narodni galeriji. Število teh umetnin znaša do sedaj 7 slik, 1 kip in 12 grafičnih listov; te umetnine se nahajajo v shrambi Narodnega muzeja v Ljubljani.

Ljubljanska promenada je doživela spremembe

Ljubljana, februarja.

Poslednji prameni sonca, ugašajočega na motnem nebu, so se dvigali v nebo in ga klali. Prijeten mrek je polagoma legel na zemljo. Sence hiš so izginalje s tal in nastopil je čas, ko ne veš, ali bi želel »dobar dan« ali že »dobar večer«.

Ulice, ki so bile v popoldanskih urah odmrte, oživljajo. Ljudje hite po opravih, mladina prihaja iz šol, prve kinske predstave so končane. Trenutno »brezposeln« mladina odnosa naraščajoč se zbira na promenadi. Prvi se vedno eni in isti — dobrih deset dni jih opazujem, in le tu pa tam nastopi malenkostna sprememba v zasedbi. Nekaj se jih postavi okrog steklenega stebra pri »Batic, drugi se razpostavijo po svojih običajnih stojiščih.

Še malo in val za valom se bo začel zgrijeti; prvi pritisk pride seveda iz gimnazij in šol, ki so najbližje promenadi. Nato se vrste drug za drugim, kakor se pač zaključijo pouk. Prej samotni in votlo odmevajoči koraki posameznih skupin se zbuje v šumu ostalih in v glasnem govorjenju, celo vpitju najbolj udo-

Galerijski zbirki so bile nadalje izročene (s pridržkom lastninske pravice) slike, freske in grafike: a) od Visokega komisariata v Ljubljani: Rajko Slapernik: Veronika Deseniška (o. pl.); Rihard Jakopič: Sipina (o. pl.); France Kralj: Krist in Iškariot (o. pl.); Karla Bulovec — Mrak: Babika (oglj.); b) od Spomeniškega urada v Ljubljani: Sv. Jožef (freska iz Vitanja); Sv. Jakob (freska iz Vitanja); Duše zvečanih (freska iz Vrzdence); Angel (freska iz Vrzdence); c) od Nove založbe d. d. v Ljubljani: Fortunat Bergant: Marija Ana Erberg (o. pl.).

Odvzel pa je Narodni muzej Narodni galeriji zaradi nanovo urejenega oddelka za kršćansko umetnost te-le svoje eksponate: 1. kršćni oltar iz Gostee; 2. Marijina smrt; 3. Relikvarij; 4. Sv. Janez; 5. Sv. Klara; 6. Žalostna Matj božja in 7. Svetnik.

V Narodni galeriji so bile te umetnine razstavljene od 29. marca 1933 do 16. oktobra 1941.

Obisk galerijskih zbirk je bil manjši kakor v prejšnjih letih, kar je pripisati vojnodobnim razmeram, ki onemogočajo ekskurzije iz drugih krajev v Ljubljano. Kljub temu je bilo v tem razdobju nedeljskih obiskovalcev 6420, šole in društva so dale 1090 obiskovalcev, skupno torej 7510 oseb. Med šolami je posebno omeniti 8. razred klasične gimnazije pod vodstvom profesorja Gnezde ter razne skupine iz drugih ljubljanskih gimnazij, Krekove gospodinske šole, ženske obrtne šole (vodil prof. M. Suble), šentjakobska meščanska šola i. dr.

V počastitev Vavpotičevega umetniškega delovanja je sklenila Narodna galerija prirediti v aprilu t. l. retrospektivno razstavo njegovih del v vseh prostorih Jakobčevega paviljona.

Blagajniško poročilo je podal ravnatelj dr. Pretnar, iz katerega je vidno, da je prešla Narodna galerija podpora v znesku 76.640 lir (in sicer od Visokega komisariata, mestne občine ljubljanske, Hranilnice ljubljanske pokrajine ter od predsednika dr. Windischerja). Drugih dohodkov na članarini, vstopnini itd. je bilo 6147.73 lire ter dohodki od razstav 6279 lir, tako da je vseh prejemkov bilo 89.066.73 lire. Vseh izdatkov, osebnih, materialnih, stroškov pri vzdrževanju poslopja ter investicij in povračil izdatki znašajo 90.112.62 lire. Tako torej znaša primanjkljaj 1064.25 lire. Zato je bilo treba skreiti razpoložljiva denarna sredstva iz začetka poslovne dobe ki so znašala 3790.60 lire, na 2744.51 lire, ki so naložena deloma v Mestni hranilnici, deloma v Poštni, nekaj malega pa je v gotovini. Iz tega poročila se vidi, da je delo Narodne galerije omogočeno večinoma samo s podporami.

Nato je preglednik dr. R. Krivec podal odobro razrešeno, posebno požrtvovalnemu blagajniku ravnatelju dr. Pretnarju, nakar je prišlo do volitev.

Nato je bila volitev predsednika ter je bil izvoljen soglasno dosedanj predsednik dr. Franc Windischer. Za ostale odbornike pa gg. prof. M. Sternert, prof. G. A. Kos, ravnatelj dr. Pretnar, univ. prof. prel. dr. Lukman, kanonik dr. Kimovec, prof. S. Šantel, univ. prof. dr. Mesesnel, odvetnik M. Marolt, ravnatelj dr. R. Ložar, urednik B. Borko in dr. Tine Debeljak. Za preglednika pa odvetnika dr. M. Suble in dr. R. Krivec.

Pri eventualnostih se ni nihče oglašil. Tako se je zaključil občni zbor tako važne javne kulturne ustanove, kakor je Narodna galerija, ki tudi v teh dneh skrbi za zaklade slovenske umetnosti.

Zelim ji tudi v bodočem poslovnem letu mnogo podpore od javnih ustanov in mecenov ter obilo blagoslovljenega dela za slovensko umetnost!

Iz knjige življenja

V vasi, ki jo dobro poznam, so propadle zelo bogate družine zaradi prepira med sinom in starši ali prepira med otroki. Če gledaš stvar z mističnimi očmi, potem se ti razodevajo slučaj, ki niso in ne morejo biti slučaj. Tako se je v tisti vasi tožaril oče s sinom. Oba sta bila močna in močnega trgovca. Tožbo je izgubil sin, a ni hotel in menda ni več mogel plačati očetovega odvetnika. V dobi denarne krize je odvetnik povzročil dražbo in na dražbi je bil samo oderuh z dvema trapama (slamnatimi mož), da je bila dražba možna. Premoženje ki je bilo vredno milijon lir, je šlo za trinajst tisoč. Sin je zdaj za konjskega hlapca, oče berači, mati, oblastna trgovka svoje dni, ki je bila mnogim za botro, dobi včasih kakšno priložnostno delo ali pa berači okoli svojih birmancev in krišćencev. Stanujeta v raztrgani baraki.

Drugi primer je v hiši bogatega posestnika in lesnega trgovca. Sin ni bil zadovoljen z očetom in v tej zmedbi je glavni dolžnik popihal, preden sta mogla rešiti posestvo. Oče je od žalosti umrl, sin se je mučil in mučil, da bi napravil red, a ni več mogel, ker so vsaki in bratje zahtevali delež. Preden je mogel urediti, je umrl za pljučnico. Zena, ki naj bi bila gospodinja in je res vsega spoštovanja vredna, je morala še tisto prodati, kar je ostalo. Danes je ta, svoj čas od vseh zavdanega nevesta, plaha potovka, da preživlja otroke, in je bila vsa srečna, ko sem ji ponudil kozarec vina.

Tretji primer je spor med materjo in sinom. V tem sporu je zgorela domača hiša. Kar sta bila solastnika, jima zavarovalnica noče izplačati, če oboje ne podpišeta pobotnice. Da bi sin nagajal materi, je šel čez morje, tako stoji denar pri zavarovalnici že najmanj deset let.

Četrti primer je primer bogatega cestnega podjetnika, ki je delavcem odtrgal pri plači za to in ono, kar pa ni nikoli res plačal. S tem dobičkom je sezidal večji hotel, toda prišlo so sankcije in v teh časih mu trgovec ni hotel več kreditirati in je tirjal dolg. Napol dodelano poslopje je šlo na dražbo, ki niti toliko ni prinesla, kot je veljalo stavbišče. Zdaj je pred kratkim v tej hiši umrl trgovec in sin njegov ne kaže toliko razbortosti, da bi hotel držal. Menda je že vse zelo majavo.

Peti primer je primer trgovca, ki je začel že petdesetletnik lažiti za tujiimi ženskami. In šlo je vse. Rešil je na dražbi domačo hišo sin, ki je bil znan poštenjak in zelo skromen človek. S svojo materjo je potem spet pomagal domačiji do moči in blagostanja. Ko je oče umiral, je lahko umrl na nezadolenem posestvu pri svojem sinu.

Nadaljnji primer je primer hiše, o kateri sploh nikoli nismo pomislili, da bi utegnila kdaj propasti. Prav zaradi tega je bil edini sin strašno oblasten. Ni bilo v občini dekleta, ki ne bi bilo nadeleženo. Kolikokrat ga je oče, znan vaški veljakar, svaril in kolikokrat mu je zagrozil. Skoroj bi rekel, da ni bil še hladen v grobu, ko je zažgal hišo — nihče ne ve za pravi vzrok — hiš onega trgovca, ki ga omenjam preveč. — S požarom je začela nesreča za nesrečo nad domom, nazadnje so posestvo prodali in sina iz usmiljenja postavili za oskrbnika. Njegovi sta na prejšnjem njegovem domu samo dve ovci in siv pes.

In tako se vam odpira velika knjiga, kdor jo ume brati.

N. V.

mesecih je bilo načelo, naj bo mladina v večernih urah doma, v izdatni meri odpravljeno.

Ste jih že kdaj gledali, kako se prepeljavajo, se predstavljajo drug drugemu in sklepejo nova poznanstva? Potem stopajte še med njimi — med eno in drugo zaključeno družbo — in prislunite pogovoru: nežno padajoče besede skladno spremlja temeljito pridrujanje in ne vem kaj še vse, zabavljanju čez profesorje se pridruži ocenjevanje filmov, ki so na sporedu, in marsikdo se na debelo hvali in junjsko trka po prsih, češ, dobro sem goljufal pri nalogi. Če so fantiči sami, se večkrat postavijo na kak vogal in opazujejo mimoidoče. Naravno vzamejo na piko nežni spol in ga ocenjujejo: »sodnik« so strogi, a še bolj izbirični, in krepko rešajo sleherni dekletce.

Kadijo mnogi. V tem so pravi mojstri. Tako večje in izvečano vihtijo v rokah »Moravce«, vlečejo na vso moč elegantno in po vseh predpisih osvajaškega tipa. Včasih smo se še nekam bali š 26., danes je seveda izginil: i paragraf, ki je pa gotovo nadomeščen z novimi šolskimi pravili, i strah pred morebitnim srečanjem s profesorjem.

Pesnik bi moral biti ali vsaj njegov surogat, da bi prodir v jedro naše promenade in podal njeno pravilno podobo. Tako pa sem le skromen opazovalec in le bežni vtisi mi ostanejo.

Biseri svetovne zgodovine so Gogoljeve »Ukrajinske povesti«!

KULTURNI OBZORNIK

Povest o vaškem duhovniku

J. Š. Baar: Golobček.

Češki katoliški pisatelj duhovnik Jindřich Šimon Baar (1869—1925) Slovencem ni več neznan, saj ga je začel že v prvi svetovni vojni presajati k nam njegov češki rojak prof. Hybašek s prevodom »Ptičjih zgodb« v Gorenjski knjižnici v Kranju (tega uvod ne omenja!) ter potem pri Leonovi družbi s povestjo »Zadnja pravda«. Pozneje je preстал s Fr. Albrecht njegovo povest o »Farovski kuharici«; Mohorjeva družba pa je izdala njegov roman češkega duhovnika pod naslovom »Križev pot«. Podobna povest je tudi »Golobček«, ki jo je sedaj izdala Slovenska knjižnica v prevodu Alojzija Nemca. To povest je pisal Baar približno takrat, (1917), ko so izšle pri nas v prevodih prve njegove stvari iz »Ptčjih zgodb«.

S. Sali je v uvodu lepo predstavil tega češkega katoliškega pisatelja, ki dobiva vedno bolj na veljavi v sedanjih časih ter spada med najboljše pripovednike češke katoliške moderne, in o katerem sem mnenja, da je enakovreden bolj našemu Finžgarju kakor pa Jakliču. Je to izrazit domačinski pisatelj, realist, velik ljubitelj narave in živih bitij v njej, ki ga pa zanima predvsem svet okrog duhovnika. Zato na pr. »Farovsko kuharico« ni smatrali za kakšen pamflet na duhovnika, kakor bi edil kdo iz naslova, temveč je povest o tistih požrtvovalnih duhovnikovih sorodnik, ki se žrtvujejo njegovemu gospodinjstvu, pa seveda z gospodinjstvom dobe tudi oblast nad njim. Baar je izrazil pisatelj duhovniških postav v književnosti, ter tako nadaljuje enovno tradicijo takih čeških pisateljev, kakor je Raie (Západ) ali pa Pravda in Smilovský.

Tudi »Golobček« je roman češkega vaškega duhovnika, kar pa bi človek iz naslova komaj mogel razvideti. Glavna oseba je namreč župnik Holoubek (češki: Golobček), obenem pa karakterizira to ime tudi njegov ponižni in dobri značaj, njego-

vo pravo duhovniško ponižnost in ljubezen. To je kmečki fant, talentiran in priden, primus v osemi šoli, ki pa po čudoviti nezgodi pade pri maturi ter zato stopi v semenišče. Pozneje vidi v tem božji klic. Povest riše živahne zgodbe iz semenišča, kjer prikaže več različnih tipov bodočih duhovnikov, med katerimi je najvidnejši Souček, najmanj redni gojenec. Holoubek se razvija tod ob spiritualni roki v dobrega vrtnarja ter od dobrega organizatorja, obenem pa v ponižnega in žrtvovega se moža, ki s svojo žrtvijo hoče rešiti Součka pred izključitvijo, pa reši obo. Oba postaneata duhovnika, pa se razvijata čisto v nasprotni smeri: Holoubek postane vaški kaplan in župnik v provinci, dasi bi lahko napredoval do zavidanja vrednih služb v mestu, pa jih odstopi Součku, ki postane doktor, kanonik in ugleden piaristiški duhovnik. Glavna vsebina povesti je slikanje Holoubkovih kaplanskih let pri župniku v Markovem, kjer mora izvajati prve boje z vaškim opravljanjem ter si pridobi dober temelj za lastno vodstvo župnije. Že tu dobi poteze izrazitega dušebrižnika, ki ga več ne zanima učenost, temveč ponižno in vestno delovanje za božjo čast in evangelijsko življenje med narodom. Ta težnja po evangelijski preprosti pride bolj do izraza, ko postane svoj lastni gospod na župniji v Trčističu, ki je večinoma socialistična ter duhovno zanemarjena. Prišel je v sovražno okolje, kjer zasmehujejo njega in njegove sorodnike kot hribovce in ker ne časte ne vere ne praznikov in se ne udeležujejo cerkvenih pobožnosti. Toda s svojo veliko ponižnostjo, požrtvovalnostjo, ljubeznijo in evangelijsko radodarnostjo do duhovno in socialno delavnostjo, pridobi erca vernikov. Kap ga za zadene, ko vidi, da ne more izgladiti socialnih razlik med stanov. Do tu gre vse v realističnem toku: vizija ob navidezni smrti, ko prihajajo prijatelji na pogreb in ga cerkvenik in grobar okradeta ter prinese že kredo in se prebudi od smrti, čutimo, da je že malo satirična. Ko vidi, da je prav za prav imel zelo malo uspeha, je prepričan, da je ostal pri življenju le zato, da postane dober kot otrok in ponižen kot najmanjši. S tem Franciškovičevim geslom si pridobi mladino, s katero brodi po vodi in ga hromeja na eno nogo — vozi-

jo v vozičku v šolo. S cerkveno oblastjo pride zato navzkriž, vas pa ga vzljubi, kakor priča sprejem, ko jih nekdo poganja, da je imenovan za »monsignor«. Izreže si še češke jaslince in se pripravlja za pokoj, kamor ga silijo cerkveni predstojniki, pa v zadnji molitvi pred jaslinci resnično umre, teden dni, preden je upokojen in nagrajen kot vzoren duhovnik resnično z naslovom »monsignor«. Pokoplje ga prijatelj Souček, kakonik z mitro katerega je svoj čas rešil izključitve iz semenišča ponižni »Golobček«.

Taka je povest o tem vaškem duhovniku, ki jo je Baar pisal — in to se čuti — v letih, ko se je na Češkem začelja reformistično gibanje duhovništva. Da je Baar nekoliko simpatiziral s tem gibanjem, se vidi iz njegovega poudarjanja zgolj evan-gelijskega delovanja v fari z ljubeznijo, ponižnostjo in človekoljubjem, ne pa morda s kakšnim organiziranjem socialnega ali verskopoličnega delovanja, kakor bi bralec mislil, da ga bo v tako izraziti protiversko organizirani fari začel tak organizacijski talent, kakor je Holoubek bil v semenišču. Posebno še, ko je to plat duhovniškega delovanja Baar obdelal že v povesti »Po poti ljubezni«. V poudarku husitskih kulturnih delavcev, ki jih s simpatijo omenja (Hus, Žižka, Komenský, zlasti pa Juri Podjebradeški, ki ga zaradi njegovih teženj po verski spravi postavi v cerkvi kot enega izmed Treh kraljev k jaslincam), čutimo njegovo težnjo po spravi med verskimi ločninami in v znamenju evangelijskega čestva. Baar je stal temu gibanju zelo blizu, ni pa mu podlegel ter je ostal zvest Cerkvi, v kateri okvirju je težil po duhovni in nravni obnovi ljudskega življenja, nastopajoč proti pisaršniški hierarhiji, pa tudi proti nasprotnikom duhovništva. In prav ta lik duhovnika Holoubka naj pokaže pravega duhovnika v vinogradu Gospodovem, ki ni poln učenosti in pisaršniške natančnosti in reda, temveč živ človek na vasi, vaščan med vaščani, pa poln globlje ponižnosti, vere in ljubezni. Na koncu doživi, da je cerkev polna in ga njegovi nasprotniki kot župan Bohač, priznajo in spoštujejo.

Na vsak način pa bo ta povest češkega duhovnika postala gotovo ena najbolj branih knjig Slo-venčeve knjižnice in najbolj priljubljenih, saj je

pisana živahno in v veliko ljubnijo do duhovskega stanu in vere.

Kazalo bi gotovo prevesti še kakšno delo tega znamenitega češkega duhovnika pisatelja, morda njegove kmečke zgodbe, ki so manj tendenčne, pa zato spadajo med najboljša dela češkega regionalizma. Tako zlasti »Jan Cimbur« novelo »Za krivico« ali pa morda prvo knjigo trilogije iz l. 1848 »Gospa komisarka«, ki obravnava življenje Božene Němcove v Domažlicah, pisateljice Pravljic in Babi-ce, ki je dobro poznana tudi slovenskim bralcem.

Prevod »Golobček« je dober, za knjigo pa bo do naročniki gotovo hvaležni.

td.

Produkcija »Slogina« operne šole

Slogina glasbena šola je priredila 14. t. m. svojo prvo letošnjo produkcijo. Nastopile so tri gojenke in en gojenec operne šole z raznimi opernimi scenami: Bešter Velenja je podala spev Almere Haendlove opere »Rinaldo«, Patik Maruška spev tetke iz Lortzingove opere »Orožar«, Intihar Silva spev Marije iz iste opere, Gregorin Miro Valentinovo molitev iz Gounodove »Fausta«. Produkcijo je zaključil duet Patikove in Gregorinje iz opere »Traviata«. »Slogina« operna šola je s tem nastopom dokazala, da se resno trudi pri vzgajanju pev-skega naraščaja, tako v petju, kakor v odrskem nastopanju. Če upoštevamo dejstvo, kako težko je pevcu paziti na pevsko tehniko in hkrati na smiselno igrjo, zlasti pevcu, ki se še razvija, moremo reči, da je ta nastop kar zadovoljiv. Gojenici so bili v mimiki mestoma sicer še nekoliko nenaravni, kar je na tej stopnji samo po sebi umevno, vendar so, sledeč izkušnji soli ge, Pavle Lovševote, ki jih tudi pevsko vzga-ja, pokazali prav lepe sposobnosti. Nekateri deli scen so poslušalce, ki so »Slogino« dvorano popolnoma napolnili, celo ogreli. Voditeljica te operne šole ima vso zaslugo za uspeh. Videti je, da ne šteti ne truda ne časa. Njeni gojenici so zato poleg igre pokazali tudi lepo pevsko znanje in smisel za pravilno glasbeno pred-vajanje. Produkcija je uspeša in opravičuje nade na nadaljnji razvoj mladih pevcev. D.

Kaj se pravi: »Potopili smo 140.000 ton«?

V vojnih poročilih večkrat beremo podatke o potopitvi sovražnih prevoznih ali trgovskih ladij. Navedba velikosti ladij je zapisana v 1000 tonah, ker se večkrat ne da dognati ime dotične potopljene ladje. Da bomo razumeli, kakšno škodo je sovražnik utrpel glede na ladijske prostornine, brez oziroma dragoceni tovor vojnih ali gospodarskih potrebščin, ki je bil na tej ali oni potopljeni ladji, bi v naslednjih besedah dali nekaj tozadevnih pojasnil.

Omenjene »tone«, ki služijo kot podatki velikosti ladje, so tako zvane bruto-registrirne tone, skrajšano: BRT. Z njimi označimo prostornino ladje, kakor so jo izmerile oblasti za merjenje ladij. Oznaka »tona« izvira bržkone od kake votle posode posebne velikosti, ki je bila kasneje nadomeščena z drugimi merili, a izraz »tona« je še zmeraj ostal. Ko je ladja izmerjena, jo v domači ladjedelnici vpišejo v »ladijski register«, in od tod tudi ime »registrirna tona«, ki meri 100 kubičnih čevljev ali 2,83 kubičnega metra; 1 kubični meter je torej 0,353 registrirne tone. Mere, ki so jih določili takrat, ko so ladje vso premerili, so važne tudi za preračunavanje pristaniških pristojbin, za pristojbine v prekopih (na primer za prevoz skozi Sueški, Panamski prekop) itd.

Medtem ko je pri vojnih ladjah velikost, obseg odrinjene vode in s tem teža vse ladje izražena z navadnimi, utežinskimi tonami po 1000 kg, računamo pri trgovskih ladjah z bruto prostornino vse ladje, to se pravi z bruto registrirnimi tonami, pri čemer je 1 kubični meter enako 1/3 registrirne tone.

Bruto prostornina kake ladje obsega vse prostore vse ladijske notranjštine do takozva-

nega drugega krova (če ima ladja dva krova ali tri ali več) in dalje vse prostore, ki so vrh tega krova dograjeni.

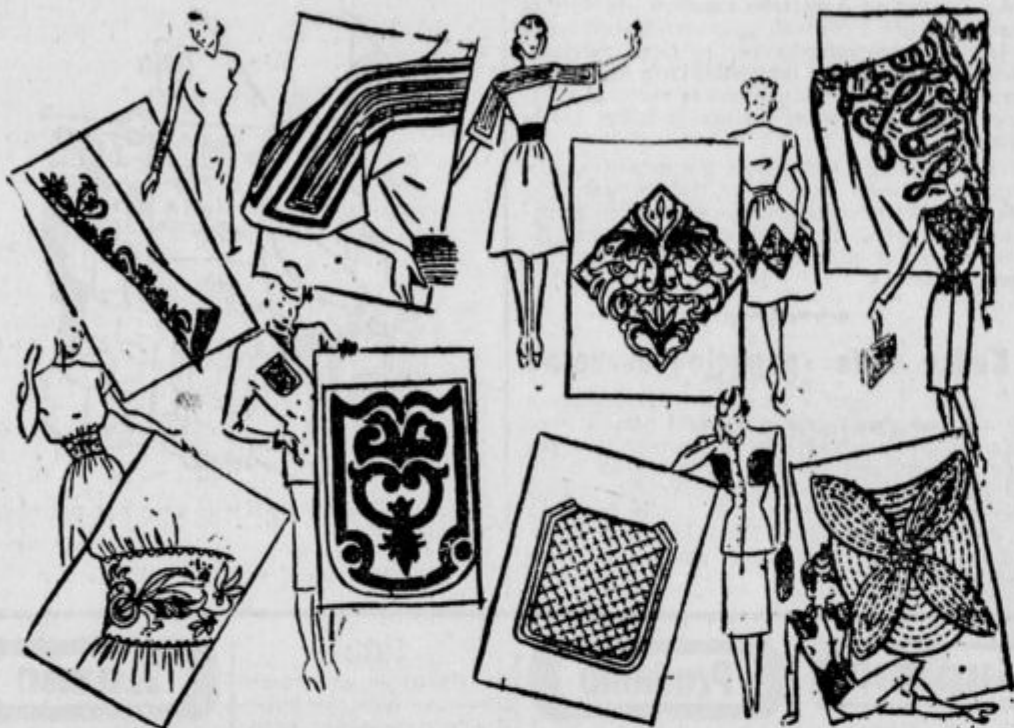
Neto prostornina je ostanek bruto prostornine, ki ostane, če odštejemo prostore za stroje, prostore za posadko in za navigacijo.

Nosilnost pa je skupna teža vsega tovora, ki je z njimi kaka ladja lahko obremenjena. Nosilnost pa obsega tudi še težo ladijske opreme, torej potrebščine ladje v trdem in tekočem stanju, pitno vodo in vodo za kotle, prehrano itd. Ostanek je potem na razpolago za drugo obremenitev. Če vzamemo za primer tovrstno ladjo s 5000 BRT, tedaj ima ta 3000 neto registrirnih ton (NRT) in nosilno zmoglost 7500 do 9000 ton (po 1000 kg).

Kakšna neznanska množina lahko pride v trebuh take ladje, si lahko mislimo, če si predstavljamo, da bi bilo za breme kake 6000 tonske ladje potrebnih 400 železniških vagonov po 15 ton, kar bi dalo tovrstni vlak, ki bi bil dolg skoraj 4 kilometre.

Kako daleč je vidna goreča vžigalica?

V Berlinu se delali tozadevne poskuse in so dognali, da je ponoči, ob popolni temi, videti plamenček goreče vžigalice en kilometer daleč! Plamen navadne laterne na petrolej — ali petrolejske svetilke — je viden 7 kilometrov daleč, a luč sobe, ki je navadno razsvetljena, je videti na 20 kilometrov razdalje. Vse to je jako važno zavoljo predpisov o zatemnitvi kakega kraja.

Izredno lepe vezene

Zadnjič smo omenili, kako so razni okraski, med njimi zlasti vezene, v načrtu za pomladansko modo ženskih oblek. Zato priobčujemo danes nekaj praktičnih navodil za vezene, ki jih lahko uporabimo za na obleke različne vrste.

Na desni spodaj vidite vezeno za na žepa in ramena lepega kostuma. Zraven je žep, ki sestoji iz prešitega žameta v kvadratih. Hkrati vidite novo obliko žepa.

Žep s temnimi aplikacijami je bil na neki ki-monasti jopici prav lep. Na sliki vidite risbo aplikacije.

Širok pas, ki poudarja lepo popoldansko obleko, je okrašen z zlato vezeno; vzorec je jako ličen. — Zgoraj nad tem je vzorec za vezeno na rokavu popoldanske obleke. Zelo nove vrste je zgornji del rokava, ki je poшит s širokimi in ozkimi žametastimi trakci. Za na krilo vidite zraven vezene okraske, kakršne zdaj nosijo. Tudi na plaščih in kostumih so vezene, ki so z njimi zlasti stari kostumi jako polepšani.

Umetne korenine za umetne zobe

Švedski zobni tehnik Nilo Höglund je odkril novo zanimivost: ko je nekoč izdrl bolan zob ki mu je bila tudi korenina vsa uničena, je zamašil zobno jamico s novjo iz sterilizirane kosti, ki se je čez leto dni spremenila v izborni zobno korenino, kakor bi bila naravna. V to umetno korenino je vstavil umeten zob.

Tozadevni strokovni list poroča, da umetne korenine zob še čez pet let opravljajo isto delo, kot bi ga naravne zobne korenine. Pa še nekaj: Zgodilo se je, da so ljudje z umetnimi koreninami zob začutili časih tudi bolečine v umetni korenini. In res: umetno narejene zobne korenine tudi začno bolehati in jih je moči plombirati, kakor bodo tudi plombirali zdaj umetne zobe. Kdor bo torej zdaj izgubil vse svoje zobe, mu ne bo treba imeti kar cele umetne celjosti v ustih, ampak mu bodo zobozdravniki lahko vstavljali v zobne jamice kar umetne korenine z zobni vred. — Tako je dognal ta švedski zobar. Ali je to resnica — ali še mogoče bo — o tem bodo odločili strokovnjaki.

Umetna volna

Svetovna proizvodnja volne že zdavnaj ne zadošča kritju potrebe po volni, tako da je treba predelati še sleherni volneno krpo in sleherni volneno oblačilo. Da bi se zamašila ta vrzel, so začeli tozadevni strokovnjaki proučevati predvsem to, iz česa je ovčja volna. To vprašanje se da kemično rešiti in doslej je toliko razrešeno, da so spoznali neke skupine v najmanjših sestavinah niti. Če bi teh skupin ne bilo, bi volna ne imela svojih najbolj bistvenih lastnosti. Celo luč in vreme vplivajo v tem oziru na kakovost volne, tako da ni vseeno, od kakšnih ovac je volna in kdaj so bile ovce ostržene.

Vse tisto, kar so strokovnjaki dognali glede na pristno ovčjo volno, je treba uporabiti pri proizvodnji umetne volne. Najprej se je posrežilo iz kazeina napraviti sestavino, ki je podobna volni. Iznajdba je nemška, izrabljajo jo pa v vse-

Tiha ljubezen

Gorim v ljubezni kot v oltarju sveča s plamenom, ki ga ziblje diš božanstva ki pravi z glasom — kot iz inostranstva: »Le goril! — v izogrevanju je sreča.«

Ljubezen moja sladka je daritev in vsaka kaplja, ki od stenja kane, je kakor kri iz moje srčne rane, ki čista v nemo se etrdi molitev.

In vedi, dragi, ti, ki misliš name in ki zdaj tavaš po širokem svetu, da v tvoji dlani hotela bi zgoreti,

a če me prej samotna noč objame, mi smrti ljubezni te ne more vzeti — svetila ti bo še iz črne jame!

K U H A

Krompir z gobami.

Krompir olupim, operem in zrežem na precej tanke rezine. Krompirjeve rezine oprahim na masti, s pridatkom esekijane in zarumenelne čebule, zelenega peteršilja, stroka s soljo strtega česna in vejice majarona. Ko je krompir napol oprazen, potresem po njem žlico moka. Ko se moka malo oprži, prilijem nekaj žlice juhe ali kropa in potresem z dobro opranimi in esekijanimi gobami in s esekijanim zelenim peteršiljem. Kozico dobro pokrijem in pražim jed do mehkega. Služi mi za prikuho ali za samostojno jed.

Fizol z jabolki in krompirjem.

Za to jed rabim 30 dkg fizioloze, 30 dkg krompirja in 15 dkg kislih jabolk. Že zvečer namočeno fiziološko skuham napol. Ko je fizioloza napol kuhana, ji dodam olupljeno in na rezine zrezano jabolko in kuham toliko časa, da se fizol skuha in jabolka razpušče. Proti koncu kuhanja primešam jedi krompir, ki eem ga neolupljenega ekuhala in olupljenega na rezine zrezala. Nazadnje zabelim jed s surovim maslom, v katerem sem zarumenila pol žlice sladkorne eipe. Jed dobro zmešam in okisam z limonovim sokom. Ako nimam fizioloze, je dober tudi navaden fizol.

V postojanki italijanskih vodnih letal: straža ob protiletalski strojniel.

„Slovenčeva“ športna posvetovalnica

Ali obstajajo morebitni športni predpisi, ki prepovedujejo kajenje? Z ozirom na to, da je med tekmovalci precej kadilcev, bi radi vedeli, kako sodi športna veda o škodljivosti kajenja in dalje, če je kajenje dovoljeno ali prepovedano? — Za časa olimpijade, ko je možno motriti najboljše tekmovalce sveta, so ugotovili, da je bilo med njimi, ki so dosegli najboljše uspehe, zelo malo kadilcev. Tudi v olimpijski vasi so bili kadilci bele vrane. Ne poznam športnega zdravnika, ki bi priporočal kajenje, znani pa so mi primeri, ko je veljalo kot hud disciplinski prestop, če so športniki, ki so se podvrgli napornemu treningu, kadili. Na nekaterih visokih solah za telesno vzgojo je kajenje enostavno prepovedano, večinoma pa velja kot nedostojno, če kdo kadil na tekmovališču ali v tekmovalni obleki. O škodljivosti nikotina je napisal univ. prof. Steinhaus razpravo, v kateri je na podlagi statističnih podatkov ugotovil, da je kajenje škodljivo zlasti za one športe, ki zahtevajo veliko vztrajnosti. Navajam samo en primer: nekega tekmovalca v teku na tri milje se je udeležilo 1973 vojakov. Med prvimi desetimi je bila večina nekadilcev in samo 6 odstotkov zmernih kadilcev. V splošnem velja »božja trava« med športniki kot slabost, ki škoduje zlasti tekačem, kolesarjem, smučarjem in plavalcem, ki tekmujejo na dolge proge. Mnogoteri trenerji državnih reprezentanc odločno prepovedujejo kajenje. (P. -šek.)

Uspehi 15 letnega atletičarja. Zamikalo vas je, da bi ugotovili, v kateri panogi ste dosegli doslej najboljši uspeh. Po finski tabeli je na prvem mestu vaš rezultat v teku na 200 m (28,3 sek. ali 319 točk). Moram pa reči, da se mi zdi čudno, da ste se tako mladi lotili te proge! Če se hočete razviti nekoč v dobrega atletičarja, priporočam hiter tek na 60 m, razen tega pa od časa do časa urjenje lahkega teka na daljše proge. Od ostalih vaših izidov mi je zlasti všeč znanjka v skoku v višino (1,31 m ali 288 točk). V teku na 100 m (14,1 sek.) bi dobili 262 točk, v skoku s palico (2,13 m) 219 točk, v troskoku (9,65 m) pa 267 točk. (F. U. K.)

Haegg na sedmem mestu. Vprašujete, kako je mogoče spremeniti vrhunske rezultate, ki jih ni v finskih tabelah, v točke? V ta namen je treba poiskati ključ (ki pa ni čisto zanesljiv), vzeti svinčnik v roke in računati. To je pa hvaležna naloga samo za prijatelje matematike. (Isti.)

Malikovanje športnikov. Športnim časnikarjem očitata, da previsoko povzdigujejo nekatere svetovne prvake. Povem Vam, da ne gre za malikovanje športnikov ali za kaj podobnega. Človek je samo vesel, če bere, da padajo nove znanke zmogljivosti, in to ne zaradi rekordov, temveč zaradi tega, ker dokazujejo, da je »brat osel« marsičesa zmožen, če ga kroti gospodar krepke volje. Rekordov in rekorderjev smo veseli tudi zaradi

Nogometaši popularnejši od Haegga

Švedski statistični urad je izvedel zanimivo glasovanje, pri katerem so dobili nogometaši 25, atleti 24, smučarji pa 10 odstotkov glasov

Švedi imajo veliko veselje s statistikami, tabelami in primerjavami športnih uspehov. Veak švedski fanek pozna svoje športne junake, ve za njihove uspehe in rad vzame svinčnik v roke ter računa točke po finskih tabelah in si izpisuje svoje razpredelnice. Vendar to ni samo zadeva za šport navdušene mladine. Tudi urad za statistiko si je nadel nedavno zanimivo nalogo — ugotoviti, katera panoga športa je na švedskem najpopularnejša.

Takšna ugičanja bi bila v marsikateri državi odvšaka, zakaj brez dvoma je, da bi dobil nogomet veliko. Tako bi bilo na Madžarskem, na Danskem, v Nemčiji in še marsikje. V Italiji bi bila huda konkurenca glede popularnosti med nogometaši in med kolesarji, v Španiji pa bi množice najbrž glasovale za tradicionalno bikoborbo. Kakor rečeno, Švedi so prijatelji statistik in lestvic, pa so se lotili javnega glasovanja, da bi ugotovili, kateremu športu daje ljudstvo prvenstvo.

Po dosedanjih poročilih iz Švedske bi vsakdo mislil, da bo zmaga laha atletika, ki ima v Gundarju Haeggu tekača, kakršnemu ni enakega pod božjim soncem. Čisto proti pričakovanju pa je tudi na švedskem zmagal nogomet. Dobil je 25 odstotkov glasov, lahka atletika pa samo 24. Popularnost nogometašev in lahkoatletov je torej na švedskem v razmerju 25:24 v prid prvim. Vreta svetovnih rekordov, ki jih je postavil Gundar Haegg v preteklem letu, ni mogla rešiti atletov. Nogometno državno predstavnostvo, ki je zmaga med drugim tudi v Berlinu, je odločilno vplivalo na športno glasovanje na švedskem.

Presenetljive so tudi druge številke. Smučanje, ki je na švedskem tako razširjeno, da ga po vsej pravici imenujejo narodni šport, je dobilo samo 10 odstotkov glasov. Neprilakovano veliko prijateljev pa ima »bandy« (hokej na ledu, ki ga igrajo s kroglo), ki je potisnil boks in rokoborbo na naslednja mesta. Pičlo število glasov je dobil tenis, čeprav ga igra sam kralj Gustav. Plavanje je na leti stopnji kakor rokoborba in konjske dirke, roko-met pa je popularnejši od boksa, kolesarskih dirk in umetnega drsanja. Če bi izvedli podobno glasovanje pri nas, bi dobil verjetno nogomet največ glasov, vprašanje pa je, katera panoga športa bi prišla na drugo mesto.

tega, ker podžigajo k posnemanju. Cisto razumljivo pa je, da ne gre primerjati športnih uspehov z uspehi znanstvenikov ali umetnikov. Prvi so aristokrati mišic, drugi pa aristokrati duha. (M. A.)

Mednarodne nogometne tekme 1943. — O tem je že bilo objavljeno v našem listu, da pripravljajo zlasti Hrvati, pa tudi Švedi, Madžari in Svicarji precej obilen spored. Glede italijanske državne reprezentance dodajam, da bo nastopila 4. aprila v Zürichu, 2. maja pa bo sprejela na lastnih tleh madžarsko nogometno predstavnostvo (V. E.)

Gimnastične vaje. — Vprašujete, ali naj jih gojite jutraj ali zvečer in kako dolgo? — Ker je precej suhoparno telovaditi sam dalje kakor četrt ure, bi bilo priporočljivo, da telovadite jutraj pred umivanjem (približno 10 minut), zvečer pa še enkrat, predno greste spat. Za krepitev trebušnih mišic priporočam vaje v ležanju na hrbtu. Izbra učinkovitih vaj je obilna: trebušne mišice si boste okrepili, če boste v ležanju na hrbtu dvigali noge ali pa, če boste stopala zataknil pod omaro in se vzpenjali s trupom iz ležanja v sedenje in nazaj. Pri vsakem urjenju morate delati s tako vneto, da se boste začeli potiti (S. D.).

Kakšna je boksarjeva »hruška«? — Vaša ugotovitev, da je v boksu nemogoče kaj prida doseči brez pripravljajnih vaj, mi je všeč. Z udarjanjem v boksarsko hruško se boste učili tehnike, zlasti pa hitre odzivnosti. Priporočam, da se oglasite v športni trgovini, kjer imajo gotovo ilustrirane cenike. Tam boste videli, da je boksarska hruška viseča žoga, ki visi v višini glave. Za silo Vam bo služila tudi navadna žoga jajčaste oblike. (Sch.)

71.

Vidiš ga, na propeler bi bil kmalu pozabil. Ko sem pogledal motor, je nekaj obupno zacvililo in zahreščalo. Koj sem ustavil motor. Ne morem ti dopovedati, s kolikšno muko sem propeler snel, ga očistil in zopet pričvrstil. Še v hangarju je to delo težko, kjer imaš pomočnike in vse priprave za tako delo.

72.

Naredi Motor, tank, vzvodi — vse deluje dobro. Trud ni bil zaman. Bog in sreča junaka! Odletel bom. Sedaj je bila tudi Lia navdušena za odlet. Za popotnico nama je pripravila dober prigrizek, saj nista vedela, koliko časa bova v zraku.

S. S. Van Dyne:

Umorjeni »kanarček«

Osebe:

Philo Vance
S. S. Van Dyne
John F. X. Markham
Narodnik Heath
William M. Moran, ravnatelj Osrednjega policijskega urada
Doktor Doremus
Kapitan Dubois
Agent Bellamy
Konrad Brenner, izvedenec za vlomilno orodje
Sniktin
Tracy
Burke
Emery
Guilfoyle
Swareker, Markhamov tajnik
Karel (»Pop«) Cleaver, špekulant
Louis Mannix, uvoznik krzna
Kenneth Spotswoode, industrijec
Ambrozij Lindquist, zdravnik
Tony Skeel, predkaznovan
Allys La Fosse, igralka
Phipps, agent cesne policije
Currie

I.
Kanarček.

V uradu osrednjega policijskega ravnateljstva v New Yorku je velika soba, ki ima stene skoraj popolnoma zakrite z jeklenimi policami, kjer so v lepem redu razvrščeni akti raznih procesov. Med toliko tisoč akti je tudi majhna zelena mapa,

na kateri je napisano: Odell Marjeta, 184.71a Cesta 10, sept. Zadavljena okrog 23. Stanovanje izpropano. Dragulji ukradeni. Truplo našla Anny Gibson, sobarica.

Tako je v kratkih besedah brez olajšav označen eden največjih zločinov v ameriških policijskih poročilih, zločin tako poln nasprotstev, tako razburljiv, tako premeten, da se najboljši člani kriminalne policije več dni niso mogli znebiti, kje naj bi se zadeve lotili. Od katerekoli strani so jo proučevali, jo bilo razvidno, da Marjeta Odell ni mogla biti umorjena. In vendar je ležala na širokem svilenem divanu v salonu skrito truplo mlade ženske, ki je ugovarjalo tem čudnim zaključkom.

Prava zgodba tega zločina, ki je prišel slučajno na dan po dolgi in obupni temi in zmedbi, je razkrila mnoge čudne odtiske, mnoga temna skrivališča skrivnostne človeške narave ter čudno satansko ostrino duha, ki jo je obup še bolj stopnjeval.

Marjeta Odell je bilo sijajno bitje, ki je tipično predstavljalo lahkomiselno okolje Broadwaya. Skoraj dve leti pred svojo smrtjo je bila najznejša in najbolj znana osebnost v nočnem življenju tega dela mesta. Ob času naših prednikov bi mogla zaslužiti naslov »oboževanka« celine mesta, danes pa je število tistih, ki hrepenijo po tem naslovu, zelo veliko, preveč različni so okusi mešanov, da bi mogla ena sama ženska doseči tako višino. Kljub temu pa je Marjeta Odell v svojem okolju uživala izreden sloves.

Bila je tako znana, deloma zaradi legendarnega pripovedovanja o njenih odnošajih z nekaterimi evropskimi mogočnimi osebnostmi. Res je preživela dve leti v inozemstvu, po svojem prvem uspehu v »Bretonski deklici«, ljudski opereti, ob

kateri se je skrivnostno dvignila na stopnjo »zvezdet«.

Njena zunanost je tudi pripomogla k njenemu ugledu. Bila je brez dvoma lepa in njena lepota je bila naravnost nasilna.

Spominjam se, da sem jo videl, ko je plesala nekega večera v krožku »Antlers« v znamenitem zbirališču nočnih veseljakov, ki ga je tedaj vodil dobro znani Red Raegan. Zdelo se mi je takrat nenavadno lepa in ljubka kljub temu, da je njen obraz izražal preračunjenost in pohlep. Bila je srednje postave, vitka, vendar pa je v njenih kretnjah kazala precej prevzetnosti, morda zaradi njenih domnevnih odnosov z osebnostmi evropskih vladarskih hiš. Na njenem obrazu je bilo mogoče razbrati čudno mešanico ljubeče obljube in duhovne odpovedi, kakršno so slikarji vseh dob skušali utisniti svojim Magdalénam.

Marjeta Odell je dobila vzdevek kanarček, ker je pri nekem plesu nosila obleko, ki naj bi v njej bila podobna kanarčku. Obleka iz bele in rumene svile, ki se je krasno prilagajala njenim bujnim svetlo-plavim lasem in njeni rožnati polti, je še bolj povdala njeno lepoto. Vzbudila je toliko pozornosti, da je hvala časopisja in odobravanje občinstva dosegla, da se je »Ples ptičev« spremenil v »Kanarček ples«, gospodična Odell pa je postala prva plesalka. B. B. de Sylva je sestavil nalašč zanjo poseben komad in valček, ki ga je plesala sama med predstavo. S tem je hotel postaviti še bolj v ospredje njeno prikupnost in njene sposobnosti.

Kmalu je zapustila oder, kjer si je priborila tolikšen sloves. V mestnih nočnih zabaviščih je postala znana pod imenom »kanarček«. Ko so jo pozneje našli umorjeno v njenem stanovanju, se je vest o tem zločinu takoj raznesla pod naslo-

vom »Umor Kanarčaka« in tako so ta zločin pozneje vsi imenovali.

Čuden potek dogodkov je dovedel Vanceja do tega, da se je začel zanimati za »Kanarčkovo« zadevo.

Markhama so že več tednov napadali časopisi, ki so bili nasprotni njegovemu upravljanju, to pa zato, ker njegovemu uradu ni uspelo, da bi dokazal krivdo nekaterih lopovov, katere se je policiji posrečilo vjeti. Kajti skoraj kakor rezultat prohibicionističnega zakona, se je v New Yorku razvila nova vrsta nočnega življenja, ki ni bilo niti malo zaželeno. Otvorila se je namreč cela vrsta nočnih lokalov, v vsem Broadwayu in v bližnjih ulicah, kjer se je v kratkem času zgodilo že toliko prestopkov, da je bila zaskrbljenost javnih organov popolnoma upravičena. Vsi di prestopki, tatvine, ropi in podobno, so vsi izvirali iz teh malo simpatičnih lokalov.

Ko je končno bil odkrit umor in v zvezi z njim tatvina draguljev v enem najboljših hotelov v mestu, in se je izvedelo, da je ta zločin bil pripravljen v enem izmed teh lokalov ter so našli dva policijska agenta, katerima je bilo po-verjeno poizvedovanje o tem zločinu, mrtva, z dvema krogla v hrbtu, v bližnji omenjenega lokala, je Markham sklenil, da spravi vse ostale akte in posveti vso svojo pozornost preiskavi tega zločina.

II.

Stopinje v snegu.

Dan po njegovi odločitvi smo sedeli, Markham, Vance in jaz, v najbolj oddaljenem kotu dvorane za razgovore v »Stuyvesant«. Pogostokrat smo zahajali tja, ker smo vsi trije bili tukaj včlanjeni in je ta kraj služil Markhamu kot zasebni glavni stan.

Gospodarska področja v Aziji

Surovine

Japonska je imela že od nekdaj precej premo-ga na razpolago. Seveda porabi Japonska razme-roma malo premo-ga, ker ima veliko vodnih sil, ki jih tudi izrablja. Na Japonskem je približno 8 mi-lijard ton premo-ga, v Mandžukuu 13 milijard, a Kitajska ima več ko 300 milijard ton premo-ga na razpolago.

Bolj neugodno je stanje glede na železo. Ja-ponska je morala doslej uvažati železo iz Malajške in Avstralije. Vprav na tej podlagi glede odvisno-sti od železa je temeljito angleško upanje na se-sulo Japonske.

Toda zmotili so ee. V Mandžukuu je približno 1 milijardo ton železa, a po japonskih načrtih naj bi Mandžukuo dajal 4,6 do 4,7 miliona ton železa na leto. Japonska pa se lahko preskrbi z železom iz Koreje, ki premore do 400 milijonov ton železa, a predvsem iz Kitajske. Iz rudnikov ob ustju Jan-g-čaja pa lahko upa na 5 milijonov ton železa na leto. Brez dvoma je s tem preskrba Japonske z železom za vojne potrebe zagotovljena.

Petroleja porabi Japonska na leto 4 milijone ton, a ga ima sama le 10 odstotkov te količine. To-da, kakor je preiskala ozemlje Standard Oil Com-p., so v provinci Šansi v severni Kitajski takšna bo-gata najdišča petroleja, da utegne biti že s tem rešeno vprašanje japonskega petroleja. Baj je petrolej tudi v Sečuanu.

Toda ovire, ki so jih povzročale Anglija, Ame-rika in tudi Francija pri japonskih načrtih za skup-no »edovanje« Japonske s Kitajsko, so bile tako silne, da se tako razrešitev oskrbe petroleja ni mo-gla izvršiti. Zato je bila Japonska prisiljena, da je začela pridobivati petrolej iz premo-ga. V oktobru leta 1938 so odprli v Fušunu tozadevno tvornico, drugo na Koreji in tretjo v Hinhovu. Brez dvoma ee je Japonska tudi glede na petrolej zadostno pre-skrbena.

Japonski manjka tudi kavčuk. Predvsem si ga nabavlja iz južnih pokrajin. Umetna proizvodnja je tudi že v začetkih, pri čemer si pomagajo z vodni-mi silami Jaluja in Sungarija. Važna je tudi kavču-kova proizvodnja v francoski Indokin, ki daje na leto 60.000 ton kavčuka. Tu ima Japonska izčrpen vir te snovi.

Jeklene kovine, kot so wolfram, mangan, moli-den, antimon, dalje cink in svinec izdelujejo v mno-gih kitajskih pokrajinah in so torej za Japonsko lahko dosegljive. Bombaža bi si lahko dobila iz Ki-tajske in prav tako volno, saj je v severni Kitajski do 30 milijonov ovac in koz. Za proizvodnjo rast-linske volne pa ima Japonska na razpolago trs so-jeve rastline v Mandžukuu.

Zunanja trgovina

Od zadnje svetovne vojne dalje, ki je spravila Japonsko na svetovnem trzišču na prvo mesto, se dežela močno posveča izvozu. Zatorej je že zgodaj spoznala veliki pomen trgovskega brodogoja. S svo-jimi 2250 parniki in motornimi ladjami, kar je vse-ga skupaj 5.630.000 br. ton, je bila Japonska ob iz-bruhu te vojne za Anglijo in Združenimi ameriški-mi državami na tretjem mestu. Važno je pa še, da ee je japonsko trgovsko brodogojstvo v novjšem času tako razvilo in je torej povsem moderno. Pri-rastek japonskega trgovskega brodogoja, ki more na lastnih ladjah prevažati 80 odstotkov vsega izvoz-nega blaga, je bil v letih 1928-39 s 624.000 br. to-nami prvo na svetu.

Japonska, Kitajska in USA.

Ko je izbruhnila evropska vojna, je imelo to precejšnje posledice za Japonsko. Združene ameri-ške države so odpovedale Japonski trgovsko po-godbo, kar so že dolgo prej namerjale, Anglija pa je poskrbela, da bi se zavrl in zatrl uvoz iz Ja-ponske v druge države. Potem so Angleži zanečili v severni Kitajski valutno vojno med njeno in ju-anom, ki se je slednjic izcimila v bitko med funtom in jenom. Severni Američani so kaj kmalu poostriili gospodarsko borbo proti Japonski.

Tekstilno blago je tvorilo poglavitne gospodar-ske zveze. Japonska je izvažala surovo svilo, a Se-vernna Amerika ji je dajala bombaževino. Združene ameriške države so začele ovirati uvoz surove svi-le v svoje države in so dalje prepovedale izvoz ku-riva na Japonsko. Toda Japonska je že prej poskr-bela, da bi glede na te surovine ne ostala na ce-dilu. Iz Južne Amerike je začela naročati bombaž, a za uvoz petroleja (nafta) je sklenila obsežne po-godbe z Mehiko in Nizozemsko Indijo. S propadom Francije pa je mogla Japonska svoj vpliv v Aziji zlasti še povečati z gospodarskim pronicanjem

Francoske Indokine. Z raznimi drugimi gospodar-skimi pogodbami in vojnimi pohodi se je znala Ja-ponska povsod po Aziji tako zasidrati, da siliti ta njena borba pravi pravcati gospodarski revoluciji.

Japonska gospodarska pot je jasno začrtana. Bistveno je določena po desetletki, ki je bila objavljena takrat, kakor je bila podpisana trozveza z Ita-lijo in Nemčijo. Japonska vlada je takrat izdala razglas:

»Doba starega svetovnega gospodarstva, slo-nečnega na evobodni trgovini, razpada v prah. Čas je, da Japonska preneha s starim gospodarskim na-činom in si zgradi novo gospodarsko stavbo. Ja-ponska odvisnost od tretjih sil ee mora omejiti na najmanjšo mero.«

(»Volk. Beobachter«).

Koliko vode »popijejo« drevesa?

Profesor Struggel z univerze v Hannoveru je imel nedavno predavanje o uporabi tekočin med rastlinami. Svoje predavanje je pojasnjeval s po-večnim filmom, kjer so bile zanimive slike o sir-jenju tekočin po rastlinah »telesih«. Na podlagi svojih raziskovanj je dognal, da popije breza na leto do 7000 litrov vode, hrast kar 9000 litrov. Gozd pa popije na vsak hektar zemlje po 3,6 mi-lijona litrov vode.

V trgovini radijskih aparatov

»Lahko dobim pri vas vse, kar potrebujem za radio?«
»Prav vse.«
»Potem mi dajte dobro sekuro.«

Kupimo

Seno in slamo

kupuje Gospodarska zve-za, Ljubljana, Bleiweis-ova cesta št. 29. k

Statve-mehanične

kupimo. Vse širine! Po-nudbe je poslati upravi »Slov.« pod »Statve 1030.«

Črne detelje

rabimo nujno še nekaj 1000 kg. Kupujemo jo v Ljubljani in v Radovni-vasi. Obenem nudimo 97 odstot. očiščeno deteljo in vsa druga semena za vrt in polje. Zahtevajte ce-nik. - Sever & Komp., Ljubljana. k

Sobe

Iščejo:

Sobo v centru

primerno za pisarno — išče humanitarno društvo. Ponudbe na upravo »Slo-venca« pod št. 938.

Prodamo

Pomaranče in suhe gobe prodaja Gospodarska zve-za, Ljubljana, Bleiweis-ova cesta št. 29. l

Cenik

vrtnih in poljskih semen nudimo svojim odjemal-cem zastoj. - Sever & Komp., Ljubljana.

Stekla

za električno in avto-genično varjenje kovin. — Steklarstvo Klein, Fran-čiškanska 8. l

Denar

Delnice TPD

kupimo. Ponudbe z na-vedbo cene in količine na upravo »Slov.« št. 1041.

Razno

Luči nimate!

Kako priti do luči? Pisite na Otrin Josip, Rakek 18.

Oglašujte v edino uspešnem dnevni-ku »Slovenca«!

TEL. KINO SLOGA 27-20

Teško pričakovani in sateljeni film je tu:
»Prepovedana glasba«
s baritonom Tito Gobbi v glavni vlogi.
Poleg njega Maria Mercader, Loredana, Carlo Romano
Predstave od 14.30 ure dalje. Konec ob 20.15.

TEL. KINO UNION 22-21

Filmsko delo iz modernega življenja
»Zapeljivka«
V glavnih vlogah Adriano Rimoldi, Dina Sassoli, Carlo Romano in drugi...

PRESTAVE:
ob delavnikih ob 18 in 19.15; ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 18.30 in ob 19.30

TEL. KINO MATICA 22-41

DVA FILMA DNEVNO:
Ob delavnikih ob 14.30 in v nedeljo ob 10.30
»Pustolovci«. Ob delavnikih ob 16.30 in v ne-deljo ob 14.30, 16.30 in 18.30 »Krvava obzorja«

Pustolovci Napeta kriminalna zgodba z varijetetskimi točkami, glasbo in plesom. — Camilla Horn, Ita Rina, Ivan Petrovič.

Krvava obzorja Najsenzacionalnejši film sezone! — Luisa Ferida v vlogi boljše-viške komisarke Darjal — Osvaldo Valenti, Rolf Wanka, Valentina Cortese! — Režijska in igralska umetnina!

Jordan Jovkov:

Razsodba

»Kaj praviš, dragec, ta ni kar tako, a? je rekel potihoma in hudomušno namignil z očesom proti ženski, ki je stopala z voza.

Tokmakčija ni odgovoril. Nehote ee je zdrnil, kakor da mu je sedla na čelo zoprna muha. Pa Danail je bil neznanški šaljivec in upornik po naravi. Nekoč ee je bil protestant, samo da je mogel nasprotovati pravoslavim; ni ee maral ubadati z nikakršnim delom in je ugonobil samega sebe, sam da bi pokazal, da ga je brat izigral pri delitvi dediščine po očetu; bil je gorak vsem prejšnjim in bodočim županom; oblasti ni priznaval in na-padal vero. In ker ga je nekdanja spreobrnitev v protestantizem eeznanila z evangelijem in s knji-gami starega zakona, je belil govor s citati in upo-rabljal preroške izreke. Veljal je za prifrknjenega in to mu je dajalo evobodo, da je vsakemu zabrušil naravnost v obraz, kar je hotel.

»To pa ni kar tako, ka-li? Si jo prepoznal? Moj Bog, Marijina hči je, bogme, dragec, Marija ji je ime — mater si menda dobro poznal. Hahaha, poznal ee jo. Abraham je stopil v svojo hišo in epoznal Saro, tako je pisano v sv. pismu.« Da-nail je začel postajati presneto nadležen. Tokmak-čija ga je raztreseno pogledal v oči, kakor bi ee trdil razumeti, kaj mu govori. Danail je šepetaje ponovil:

»Kaj je nisi epoznal, eem dejal, Marijina hči.«
»A, tako je ta reč!« je kolikor mogoče mirno in ravnodušno odvrnil Tokmakčija. »Glej jo, glej! Danail Carladži, mladi ljudje naglo rastejo in clo-vek jih le težko sledi.«

»Omožena je z Andrejem,« je nadaljeval Da-nail, »prišla ga je gledat. Njena mati ni bila, da bi pljunil, toda tudi hči se ji ni izneverila...«
Tokmakčija in Danail eta opazovala mlado že-

no, ki si je popravljala ružo na glavi in stopala k Andreju, ki je stal med bifličema. Čeprav ji je bilo nerodno pred toliko tujih pogledov, je hodila po-konci, lahkonim in ljubkim korakom, ki že sam človeku zmeša pamet. Pozdravila sta ee preprosto, vzdržano in eramežljivo, kakor ee pozdravljajo ljudje iz vasi, zlasti kadar niso sami. Rokovala eta ee, potem ee je žena molče, s solznimi očmi in pri-eljenim smehljajem ustavila dva tri korake pred možem. Danail je vzdihnil. Nenadno ee je nekam zresnil in rekel:

»Lepa je; ni, da bi kaj rekel. Toda elišš, dra-gec, taka lepota je nevarna. Ne želim si je. Kdor ee ujame nanjo, ee »zlepa ne izmaže. Povem ti.« — njegov glas je postal tiši »ta ženska je bila vzrok Rustemove smrti. Bes te plantaj, spravili ee clove-ka s sveta za prazen nič...«

Tokmakčija ee zatrepetal, presunjen z bridko bolečino: skrivnost smrti njegovega sina mu je po dolgem času postala zdaj jasna, ko beli dan. Ali to je trajalo samo trenutek. Ni pomislil več niti malo na Rustemovo smrt, tudi Danailu ni odgovo-ril, tembolj ker jo je ta odkuril tako nepričakovano, kakor je prišel, in je, pozabivši prejšnjo otožnost, že pridigal na drugi strani. Tokmakčija ni nič elišš, ni ee brigal, kaj ee godi okoli njega. Gledal ee mlado ženo in vsaka njena kretnja, vsaka brezpo-membna malost mu je klicala v spomin nekaj tako bližnjega. Bilo mu je, kakor da mu na erce kaplja-jo ognjene kapljice in vzbujajo pekoče in sladke občutke. Ko pa je mlada žena z rokami zakrila obraz in obrnila glavo, očito, da prikrije solze, kajti prei so ee ji čudovito hitro dvigale in upadale, tedaj ee Tokmakčija globoko vzdihnil in začutil, da so ee mu oči orosile.

Vse, kar ee je kasneje zgodilo, ee mu je zdelo kakor sen. Šel je in položil prioseg pred hodžo, poslušal, kar ee govorili sodniki, ne da bi kaj ra-zumel. Nazadnje je prišla vrsta nanj. Preden ee ga poklicali, se je obrnil in pogledal nazaj: tik vran-cev, poleg voza, pri katerem ni bilo sedaj žive du-

še, ee stala ženska in gledala na njegovo stran. Obraz ji ni bilo mogoče uganiti, koga gleda. Ali Tokmakčija je jasno videl tiste oči, ki jih ni videl enkrat samkrat in ki jih je dobro poznal. Tisti hip je v njegovi duši zazvenela otožna melodija klari-neta in videl je zrelo klasje, rdeč mak in lepo in mogočno ženo — ženo, ki je uprla vanj svoje črne oči. V teh očeh ee bilo hrepenenje, ee bile solze, ee bila prošnja... Od te minute dalje je bil Tokmak-čija miren in ee je popolnoma obvladal. Zaelišal je svoje ime, ee oglasil in stopil k sodnikom. Sledila so običajna vprašanja, na katera je odgovarjal jas-no in prepričevalno. Slednjic ee eden izmed sodni-kov, ki je gledal pod naočniki, rekel:

»Zdaj nam pokaži kod poteka resnična meja.« Tokmakčija ee odgovoril, da morajo, ee to zahte-vajo od njega, iti tja gor, kjer ee v zemljo vrasla skala. Sodniku ee bilo prav in ljudje ee se pre-maknili.

Četudi ee imel dobrih sedemdeset let, ee Tok-makčija hitel nekaj korakov pred drugimi, zatiku-joč ee konec pasu. Široka ramena ee ga delala zgrbljenega, črne obrvi ee pokrivale v zemljo uprte oči, obraz ee kazil debel, mešan nos, ki ga ee ob-kržovala bela, natančno po šerjatu počesana in pristržena brada. Nič ni bilo na njem, kar bi dalo elufiti nekdanjega bogataša; bombažna jopica mu je bila na komolcih zakrpana z velikimi zaplatami, hlače iz najcenejšega satena ee bile oguljene in obledele; copate ee je obul na boso nogo. Ali kljub temu ee vsa njegova postava izsevala nekaj plemenitega in častiljivega. Še ee bilo čutili na njem eiko in veličino, katere sijaj še ni popolnoma uga-snil. Kmetje, ki ee hodili za njim in ga gledali, ee čutili, da jim kri prešinja strah in epoševanje.

Na vrhu hriba ee ee Tokmakčija ustavil in sto-pil na kamen, ki ga ee bil omenil. To ee bil sam ra-sel, z lišaji pokrit in v zemljo vkopan kamen — na zunaj kakor široka in gladka ploškev. Tokmak-čija ee ee zravnal. Utrujen od hoje ee malce težko dihal.

»Te kraje,« je začel, ko ee je odpočil, »te kraje poznam tako dobro kakor svoje dvorišče. Ker ee vsi zatajili dih, ee je njegov mirni glas razlil zvono-ko in na široko. »Nekoč ee bili lasti mojega očeta, dolgo vrsto let so bili tudi moji. Poznam jih. Ivo-bro poznam tudi mejo, le da ee v tistih časih bila zemlja nemara širša. Ljudje ee niso pričali za me-je in jih niso zaznamenovali. Zaznamenovali ee jih pač; da bi jih sploh ne, tega seveda ne morem reči. Zapisovali ee jih v Kutuk-ketabu — carske knjige, teh pa ni tu...«

Prenehaj, da bi ee počil, potem ee spet podvzel: »Zakoni so bili tedaj v čislh. Pomnite, kaj vam bom povedal. Hodili emo na lov. Kadar emo jo mahnil na to stran in prišli do tega kamna, emo ustavili konje in nismo napravili niti koraka na-prej. Včasih ee hrt etenil zajca samo korak čez mejo, pa ga nihče ni smel pobrati. Bil ee ujet že na tujem pašniku in zato ni bil več naš. Tak ee bil zakon.«

V gruči gosto zbitih kmetov ee nekdó zakaš-ljal, drug ee je dokaj glasno zasmel. Sodnik ee ee obrnil, pogledal okrog sebe in rekel Tokmakčiju: »Prav. Začni sedaj od tod in pojdi naravnost po meji!« Tokmakčija ee ee obrnil na eno stran in ee pozorno razgledal, prav tako na drugo in tretjo. Potem ee obstal, obrnjen proti jugu in zapilil po-gled v eno točko, prekrizal roke na hrbtu in zako-ratil naravnost naprej s takšnimi širokimi in ra-vnimi koraki, kakor po navadi kmetje merijo njive. Tedaj ee zavladala taka ocpust, da prvi trenutek nihče ni mogel izdaviiti besede. Kmetje ee gledali in niso verjeli lastnim očem. Najbolj obupani ee bili Bistričani. Tokmakčija namreč ni hodil po rečnični meji, po tisti, ki bi jo po njihovem prič-a-kovanju moral pokazati, temveč ee ee je docela og-nil. Zašel ee na Kucijevo njivo in hodil po meji, ki jo ee potegnil Andrej. Ce bi ga ee bil sam Andrej poučil, bi menda ne napravil tako.

(Dalje.)